कोरोना काळात..
पर्यावरणाबद्दल व्यंगचित्रातून सांगू काही..!

अखिल भारतीय
मराठी व्यंगचित्रकार संस्था

CARTOONISTS' COMBINE

TERRE
Policy Centre

I'm With Nature

WORLD ENVIRONMENT DAY

UN environment

अखिल भारतीय
मराठी व्यंगचित्रकार संस्था

CARTOONISTS' COMBINE

TERRE
Policy Centre

Cartoonists Combine and Terre Policy Centre presents Online Cartoon Competition and Exhibition

Corona & Environment
Let's Express with Cartoons

Cartoons by the Eminent Marathi Cartoonists

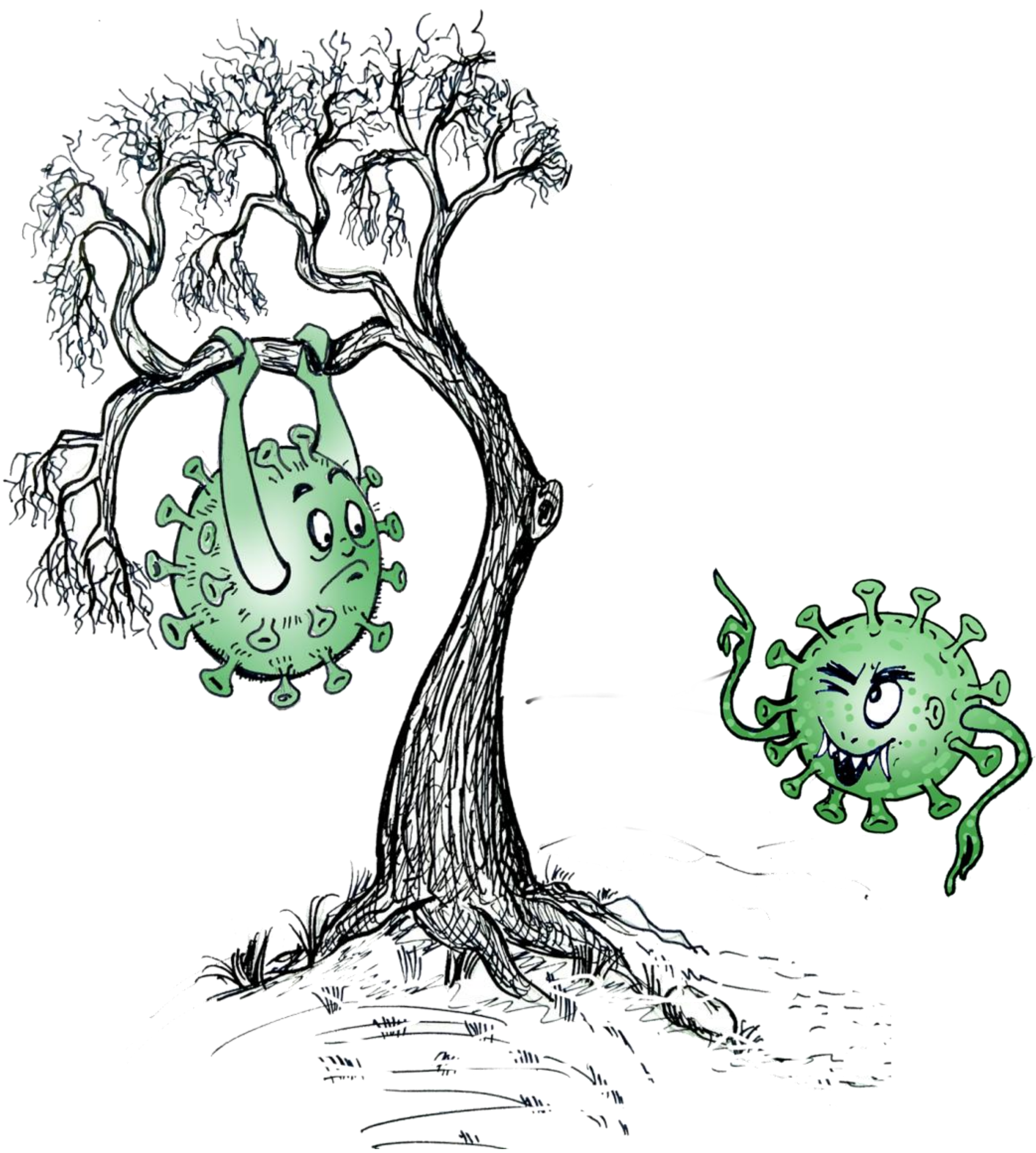

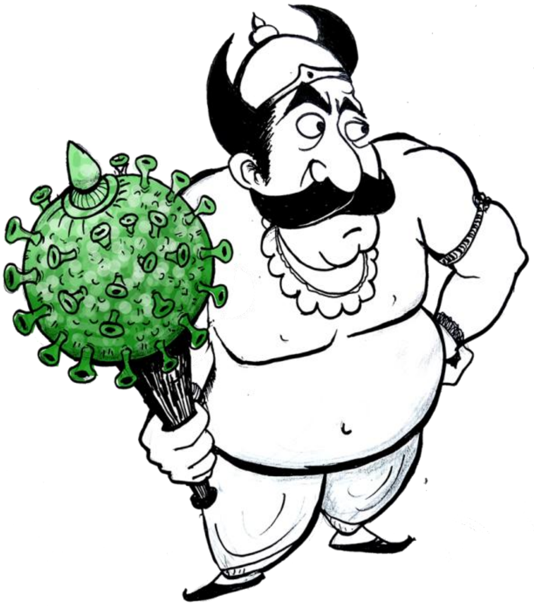

संकल्पना : धनराज गरड

संपादन, मांडणी व सजावट : विश्वास सूर्यवंशी

मार्गदर्शन : चारुहास पंडित व संजय मिस्त्री

मुखपृष्ठ : अमोल ठाकूर

विशेष आभार : तेर पॉलिसी सेन्टर

विशेष सहाय्य : युवा संवाद सामाजिक संस्था

Ebook मध्ये प्रसिद्ध झालेले लेख, माहिती आणि अर्कचित्रे याची जबाबदारी
त्या त्या व्यंगचित्रकारांची आहे. संपादक मंडळ त्यास जबाबदार नाही.

अनुक्रमणिका

प्रस्तावना :

संजय मिस्त्री, अध्यक्ष, कार्टूनिस्ट्स कम्बाईन

मनोगत :

डॉ. विनिता आपटे, संस्थापक निर्देशक, तेर पॉलिसी सेन्टर

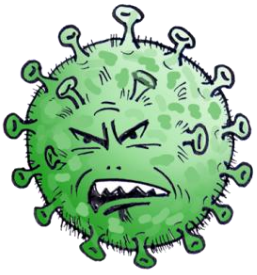

श्रद्धांजली : अर्कचित्र

अमोल ठाकूर

भटू बागले

शरयू फरकंडे

उमेश चारोळे

निमंत्रित व्यंगचित्रकार :

प्रभाकर वाईरकर

प्रशांत कुलकर्णी

चारुहास पंडित

संजय मिस्त्री

विश्वास सूर्यवंशी

धनराज गरड

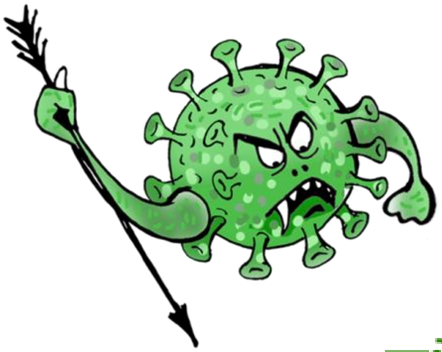

स्पर्धेतील सहभागी व्यंगचित्रकार

1 अमोल गवळी
2 आनंद अंकुश
3 आनंद शिंदे
4 अरविंद गाडेकर
5 आर्य प्रभुकेळूस्कर
6 अशोक बुलबुले
7 अतुल पुरंदरे
8 बाबू गंजेवार
9 भरत सावंत
10 भटू बागले
11 चंद्रशेखर भालेराव
12 दीपक महाले
13 दिनेश धनगव्हाळ
14 ज्ञानेश सोनार
15 गजानन घोंगडे
16 गोपी भोसले
17 गौतम दिवार
18 हर्षल बोरगावकर
19 जगदीश कुंटे
20 कपिल घोलप
21 लहू काळे
22 महेंद्र भावसार
23 नवीन मेंढे
24 निखिल मुळे
25 निलेश देशमुख
26 निलेश कानकिरड
27 नितीन बंगाळे
28 प्रभाकर दिघेवार
29 राधा गावडे
30 राजेंद्र जाधव
31 राम मांडुरके
32 रोहित शुक्ला
33 संजय मोरे
34 संतोष घोंगडे
35 संतोष राऊळ
36 सतीश उपाध्याय
37 शब्बीर मुलाणी
38 शरयू फरकंडे
39 शिवाजी गावडे
40 सिद्धेश देवधर
41 सोमेश्वर गजमल
42 सुरेश राऊत
43 उमेश चारोळे
44 विवेक प्रभुकेळूस्कर
45 योगेंद्र भगत
46 योगेश चव्हाण

अखिल भारतीय
मराठी व्यंगचित्रकार संस्था

CARTOONISTS' COMBINE

मित्र हो!

व्यंगचित्रकलेची ताकद पुन्हा पुन्हा सांगण्याची गरज नाही. सारं जग ते जाणत. रेषा ही भाषेपेक्षा बरंच काही बोलते. म्हणूनच एक व्यंगचित्र हजार अग्रलेखांचे काम करतं , असं आपण वारंवार म्हणतो. ते खरंही आहे. महाराष्ट्राला व्यंगचित्रकलेची मोठी परम्परा आहे. शं. वा. किर्लोस्कर,हरीश्चंद्र लचके,बाळासाहेब ठाकरे, श्रीकांतजी ठाकरे, वसंत सरवटे, शि. द. फडणीस अशी अनेक नावे आहेत की ज्यांनी महाराष्ट्रात व्यंगचित्रकला लोकप्रिय केली.

कार्टूनिस्ट्स कम्बाईन ही मा. बाळासाहेब ठाकरे यांच्या प्रयत्नातून निर्माण झालेली मराठी व्यंगचित्रकारांची संस्था. मी संस्थेच्या पहिल्या दिवसापासून या संस्थेशी निगडित आहे , कार्यरत आहे. 1984 पासून आम्ही व्यंगचित्रकारांनी अनेक यशस्वी उपक्रम केले. नंतर आम्ही ज्येष्ठ झाल्यावर तरुण व्यंगचित्रकारांची एक नवीन तंत्राने छान काम करणारी फळी आली. त्या फळीचा योग्य उपयोग करणं गरजेचं होतं. मिस्त्री असल्यामुळे त्या फळीचा योग्य उपयोग माझ्या सहकाऱ्यांच्या मदतीने केला. ही फळी इतकी सुंदर आहे की त्याला फारसा आकार देण्याची गरजच नाही. काही वर्षांपूर्वी संस्थेची अध्यक्ष म्हणून सूत्रे हातात घेताना संस्थेची मजबूत बांधणी करणे , तरुणांना प्रोत्साहन देऊन कार्यक्रमात भाग घ्यायला भाग पाडणे , सात्यत्याने नवनवीन उपक्रम करून व्यंगचित्रकारांना एकमेकांच्या जवळ आणणे. आता मात्र सुरक्षित अंतरावर आहेत. जेणेकरून व्यंगचित्रकलेचा चांगला प्रसार होईल आणि व्यंगचित्रकला सगळ्यांपर्यंत जाईल. याला सगळ्या व्यंगचित्रकारांनी प्रचंड प्रतिसाद दिला. लोकडाऊनमध्ये सुरक्षित अंतर ठेवून ईबुक काढून रसिकांना जवळ केलं.

त्याच मालिकेतील आणखी एक ईबुक आज आपल्या हाती देत आहोत. 5जून जागतिक पर्यावरण दिन. लोकांच्या अतिशय जिव्हाळ्याचा विषय. त्या विषयावर या वर्षी व्यंगचित्रं स्पर्धा घेण्याचं ठरलं. असं काम करण्यासाठी कुणीतरी उत्साही तरुण व्यंगचित्रकार हवा. तो आम्हाला भेटला. धनराज गरड हे त्या तरुण , उत्साही व्यंगचित्रकाराचं नाव. सगळा पुढाकार आणि मेहनत त्यांनी घेतली. तेर पॉलिसी सेंटरचे चेयरमन डॉ. राजेंद्र शेंडे यांनी हा उपक्रम करण्यासाठी धनराज गरड आणि कार्टूनिस्ट्स कम्बाईनला मदत केली. निव्वळ त्यांच्या सहकार्यामुळेच हा उपक्रम यशस्वीपणे होऊ शकला. प्रत्येक उपक्रमाला तमाम व्यंगचित्रकारांनी वेळेत व्यंगचित्रे पाठवून केलेले सहकार्य विसरता येणार नाही. असे उपक्रम एकट्या दुकट्याने होत नसतात. त्यासाठी मित्रांची गरज लागते. धनराज गरड यांच्या सोबत , कायम विश्वासपात्र असलेले विश्वास सूर्यवंशी आल्यामुळे हा उपक्रम देखणा झाला आहे.

प्रत्येक उपक्रमाला अनेक जेष्ठ व्यंगचित्रकारांनी कायम पाठिंबा दिला त्यामध्ये ज्ञानेश सोनार , खलील खान,प्रशांत कुलकर्णी,चारूहास पंडित यांचा आवर्जून उल्लेख करावा लागेल. गुगल मॅप सारखे योग्य मार्ग दाखविण्याचे काम त्यांनी केले. योगेंद्र भगत, निखिल मुळ्ये असे तरुण साथीदार असल्यामुळे हे उपक्रम यशस्वी होत आहेत. मागील अनेक ईबुकप्रमाणे नाविन्यपूर्ण अशा या व्यंगचित्रमय ईबुकचे आपण रसिक वाचक मोठया उत्साहाने स्वागत कराल यांची खात्री आहे.आपणांस हे ईबुक कसे वाटले जरूर कळवा.

पुन्हा एकदा तेर पॉलिसी सेंटर चे चेयरमन डॉ. राजेंद्र शेंडे यांचे कार्टूनिस्ट्स कम्बाईन तर्फे मनःपूर्वक आभार. तुमचे आणि धनराज गरड, विश्वास सूर्यवंशी यांचे कसले आभार मानायचे. तुम्ही सारे तर हक्काचे आहात. या ईबुकचे जंगी स्वागत होईल यांची खात्री आहे. तूर्तास इथेच थांबतो.

संजय मिस्त्री..

अध्यक्ष कार्टूनिस्ट्स कम्बाईन

TERRE Policy Centre

Technology, Education, Research and Rehabilitation for the Environment

Leading platform for development through Alternate Path

प्रिय वाचकहो!

विश्व पर्यावरण दिवसाच्या निमित्याने सुन्दरलाल बहुगुणा या महान पर्यावरण योद्ध्याला सलामी म्हणून 'तेर पॉलीसी सेंटर' ने व्यंगचित्र स्पर्धा आयोजित केली होती . त्या स्पर्धेला भरघोस प्रतिसाद मिळाला. याच स्पर्धेत आलेलया व्यंगचित्रांचे ई पस्तक तुम्हा सर्वांच्या हातात देताना मला मन:पूर्वक आनंद होत आहे.

मला स्वत:ला रेषांमधुन उलगडणारे शब्द वाचायला खुप आवडतात. व्यंगचित्रांच्या माध्यमातून आपण पर्यावरण कुठे नेऊन ठेवलं आहे हे बघताना डोळ्यात पाणी कधी जमते ते कळत नाही. या रेषा नुसत्या बोलक्या आहेत असे नाही तर त्या रेषा पर्यावरणाचे भविष्य कथन करताहेत असं म्हटलं तर वावगं ठरणार नाही.

अशा प्रकारचा स्तुत्य उपक्रम सुचवलया बद्दल मी धनराज गरड यांचे विशेष आभार मानते.
पुस्तकातील व्यंग चित्रे सर्वांना दिव्य दृष्टी देवो व आपल्या पर्यावरणाचे रक्षण होवो या मैत्री पुर्ण अपेक्षेसह थांबते.

डॉ विनिता आपटे
संस्थापक निर्देशक
तेर पॉलीसी सेंटर

श्रद्धांजली

Sunderlal Bahuguna (9 January 1927 – 21 May 2021)
an environmentalist and Chipko movement leader.

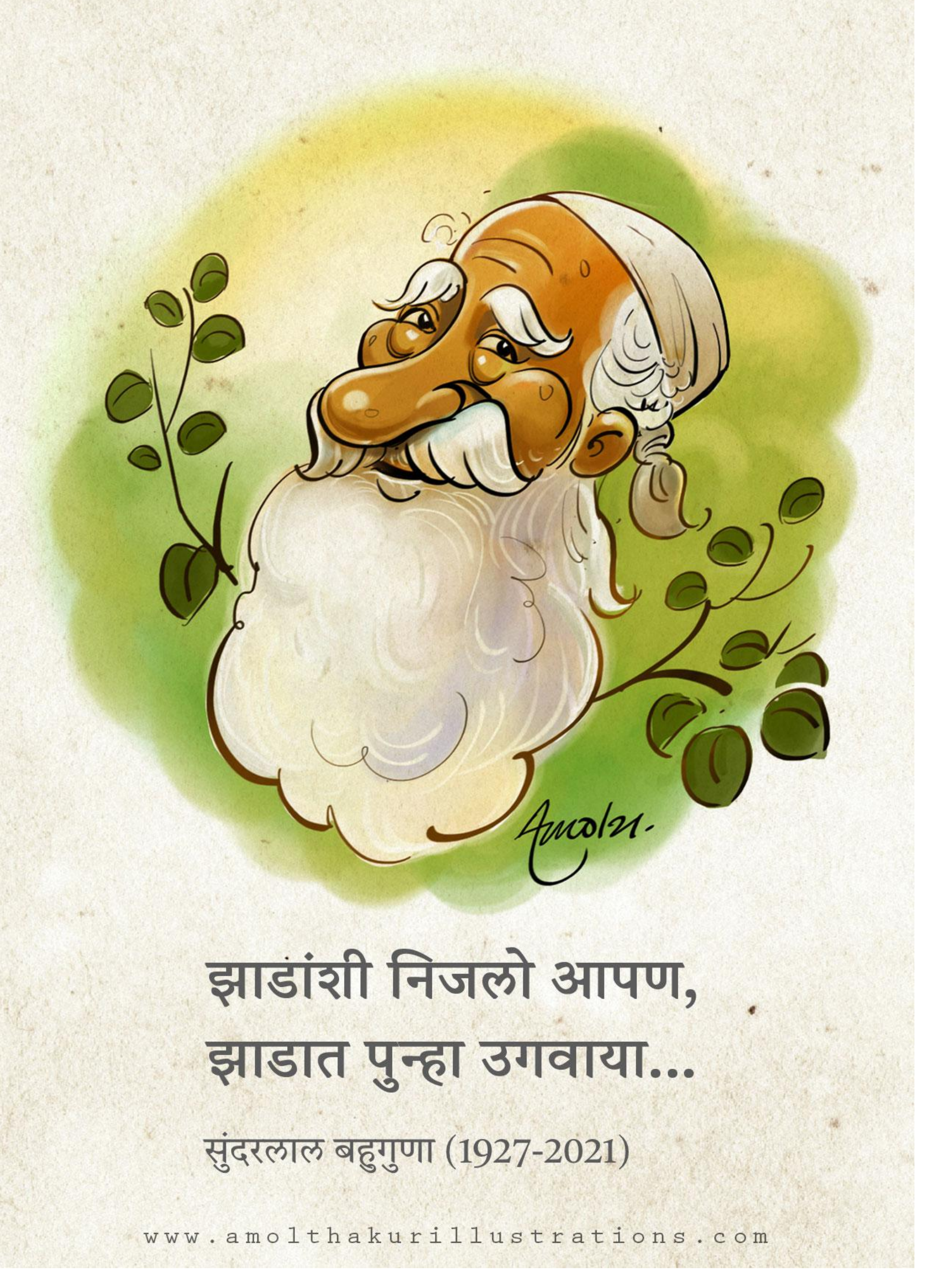

Caricature by : Amol Thakur

श्रद्धांजली

Sunderlal Bahuguna

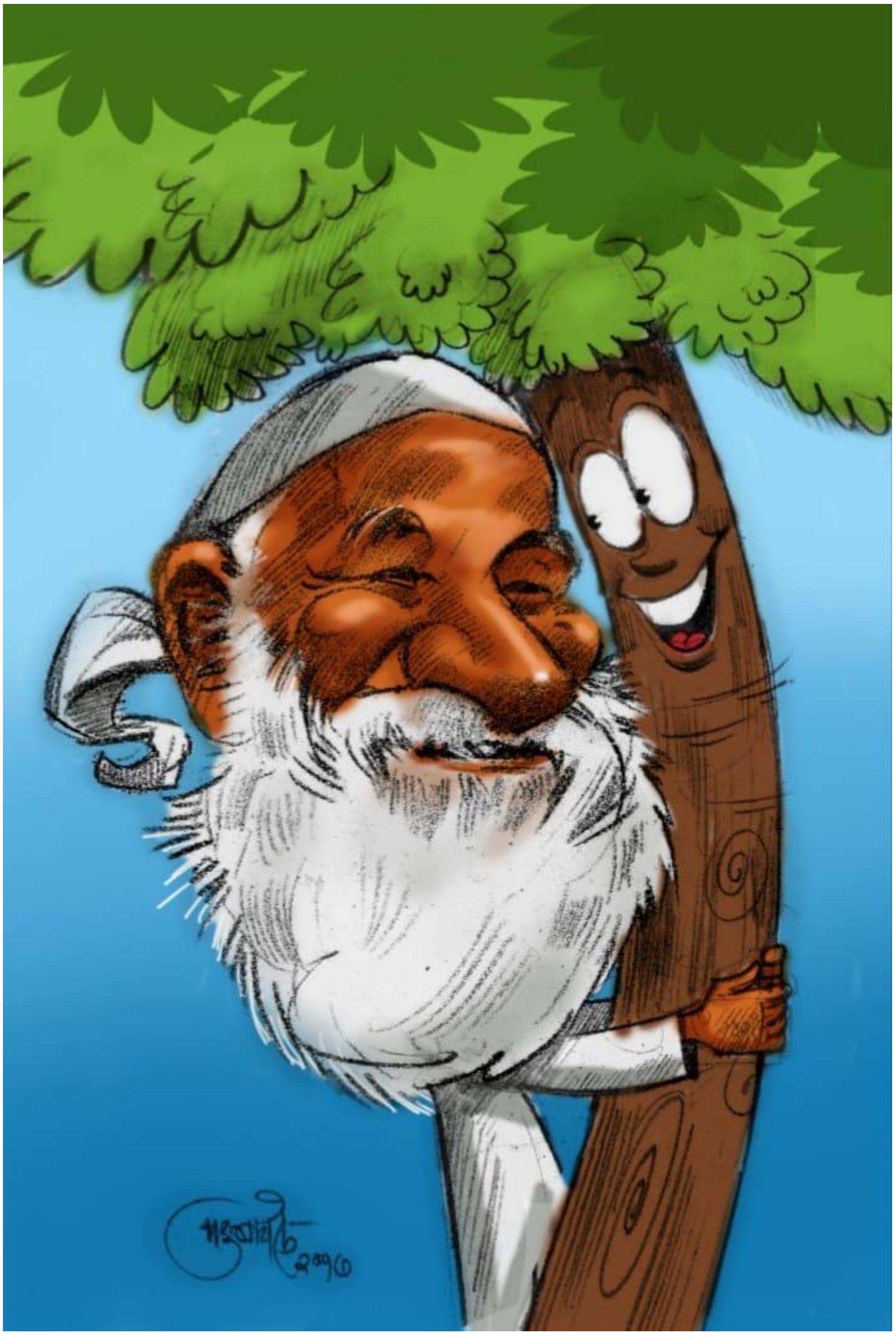

Caricature by : Bhatu Bagle

श्रद्धांजली

Sunderlal Bahuguna

Caricature by : Sharayu Farkande

श्रद्धांजली

Sunderlal Bahuguna

Caricature by : Umesh Charole

CArtoon by : Prabhakar Wairkar

Cartoon by : Prashant Kulkarni

निमंत्रित व्यंगचित्रकार :

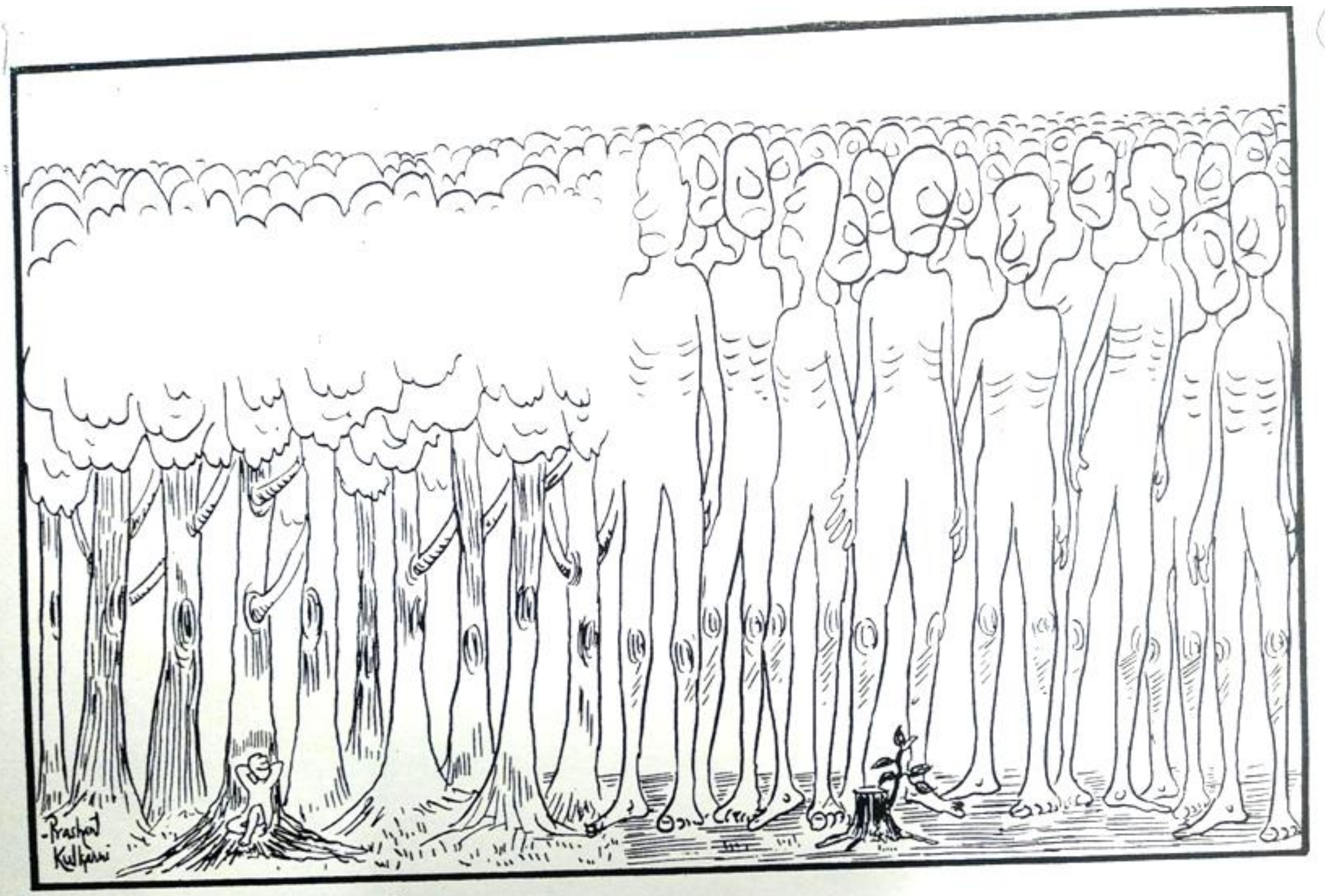

Cartoon by : Prashant Kulkarni

Cartoon by : Charuhas Pandit

Cartoon by : Charuhas Pandit

Cartoon by Sanjay Mistry

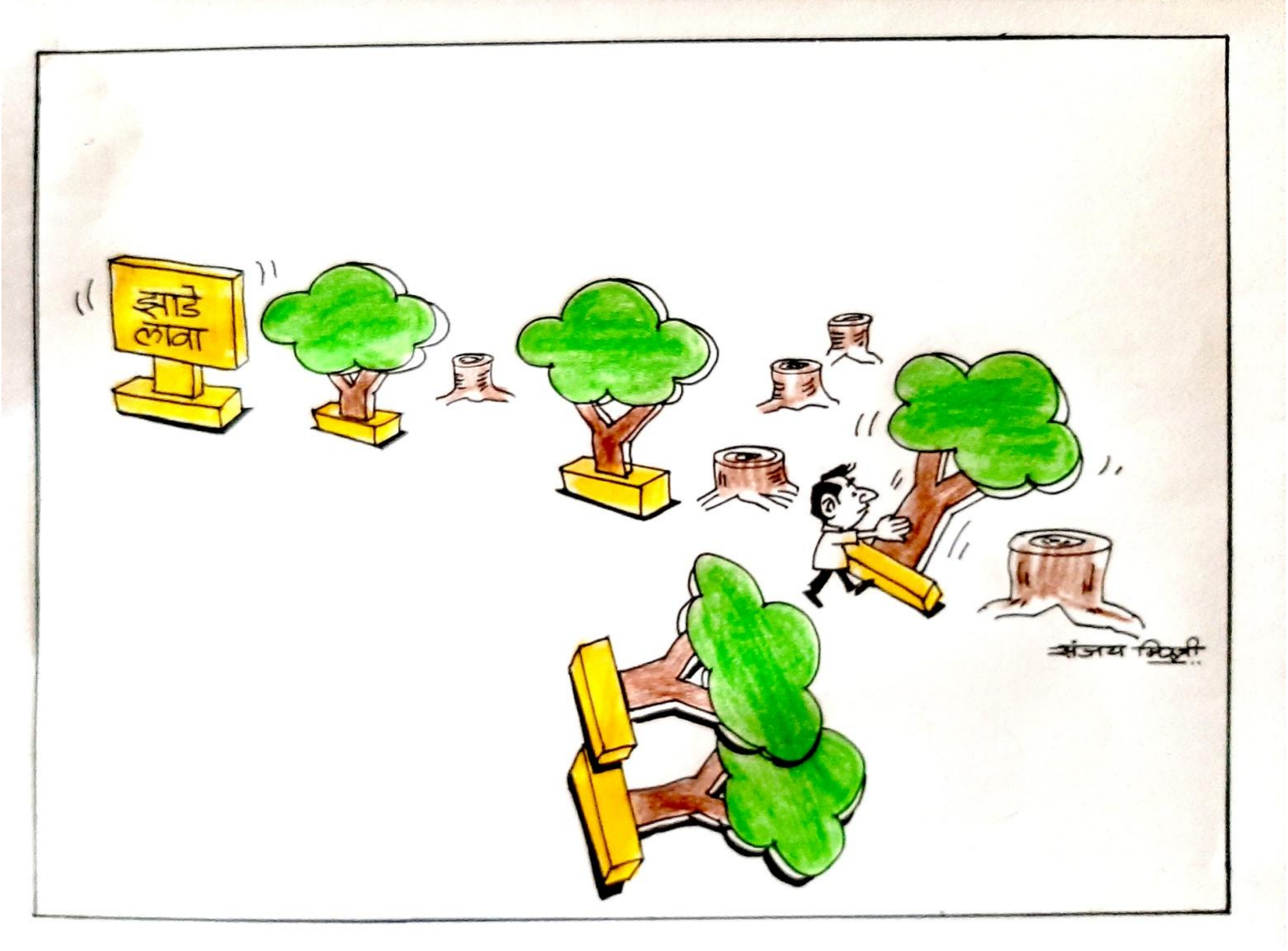

Cartoon by Sanjay Mistry

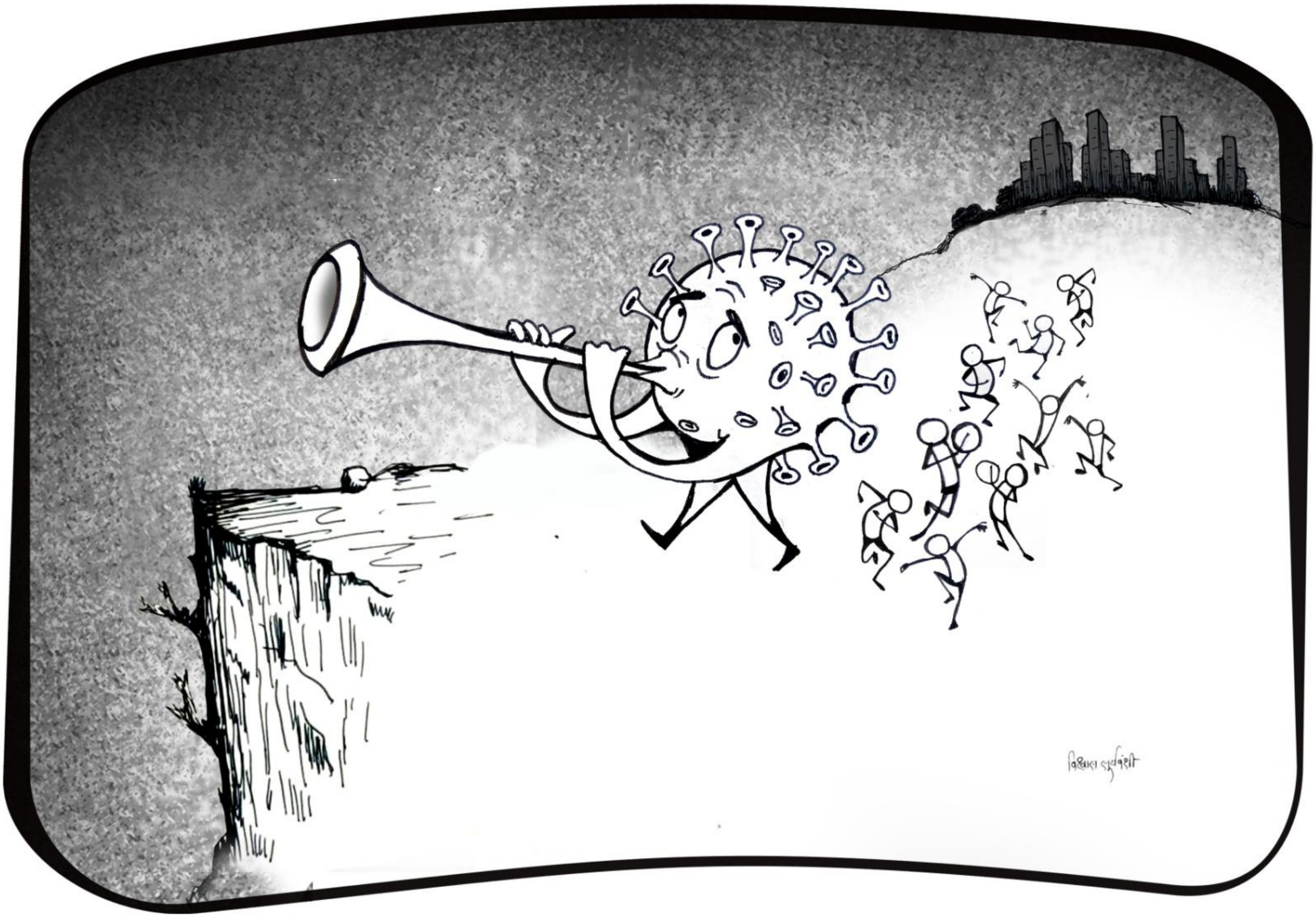

Cartoon by Vishwas Suryawanshi

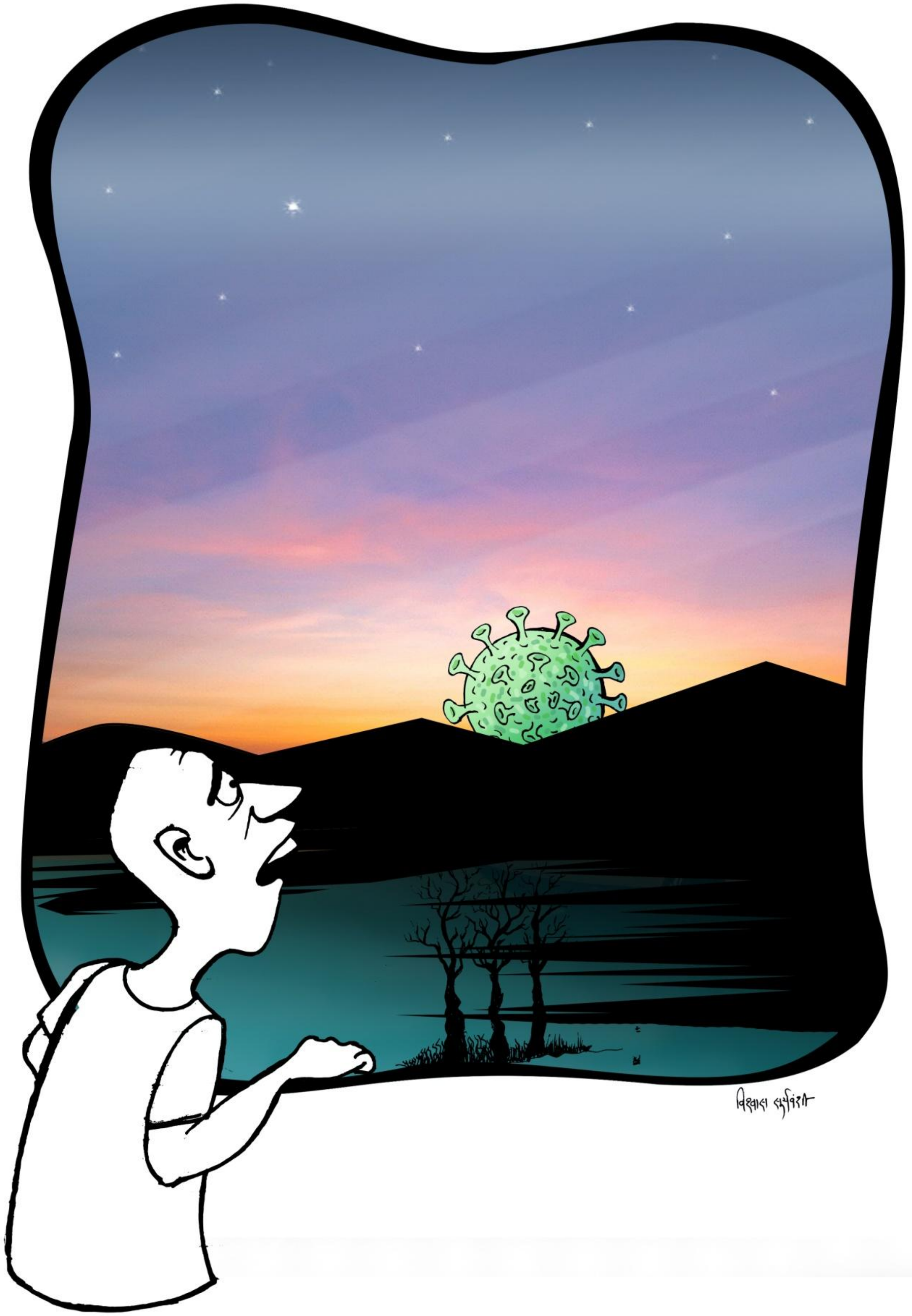

Cartoon by Vishwas Suryawanshi

सांगितलं होतं ना पर्यावरणाची पुस्तके आणली तर ती वाचून काढत जा..!

Cartoon by Dhanraj Garad

वृक्षारोपण करा आणि आरोग्यदायी जीवन जगा..!

Cartoon by Dhanraj Garad

स्पर्धेतील सहभागी व्यंगचित्रकार

1 अमोल गवळी
2 आनंद अंकुश
3 आनंद शिंदे
4 अरविंद गाडेकर
5 आर्य प्रभुकेळूस्कर
6 अशोक बुलबुले
7 अतुल पुरंदरे
8 बाबू गंजेवार
9 भरत सावंत
10 भट्टू बागले
11 चंद्रशेखर भालेराव
12 दीपक महाले
13 दिनेश धनगव्हाळ
14 गजानन घोंगडे
15 गोपी भोसले
16 गौतम दिवार
17 हर्षल बोरगावकर
18 जगदीश कुंटे
19 कपिल घोलप
20 लहू काळे
21 महेंद्र भावसार
22 नवीन मेंढे
23 निखिल मुळे
24 निलेश देशमुख
25 निलेश कानकिरड
26 नितीन बंगाळे
27 प्रभाकर दिघेवार
28 राधा गावडे
29 राजेंद्र जाधव
30 राम मांडुरके
31 रोहित शुक्ला
32 संजय मोरे
33 संतोष घोंगडे
34 संतोष राऊळ
35 सतीश उपाध्याय
36 शब्बीर मुलाणी
37 शरयू फरकंडे
38 शिवाजी गावडे
39 सिद्धेश देवधर
40 सोमेश्वर गजमल
41 सुरेश राऊत
42 उमेश चारोळे
43 विवेक प्रभुकेळूस्कर
44 योगेंद्र भगत
45 योगेश चव्हाण

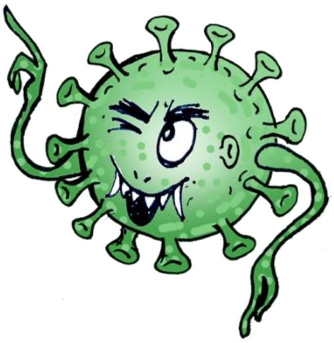

Amol Gavali

अमोल गवळी

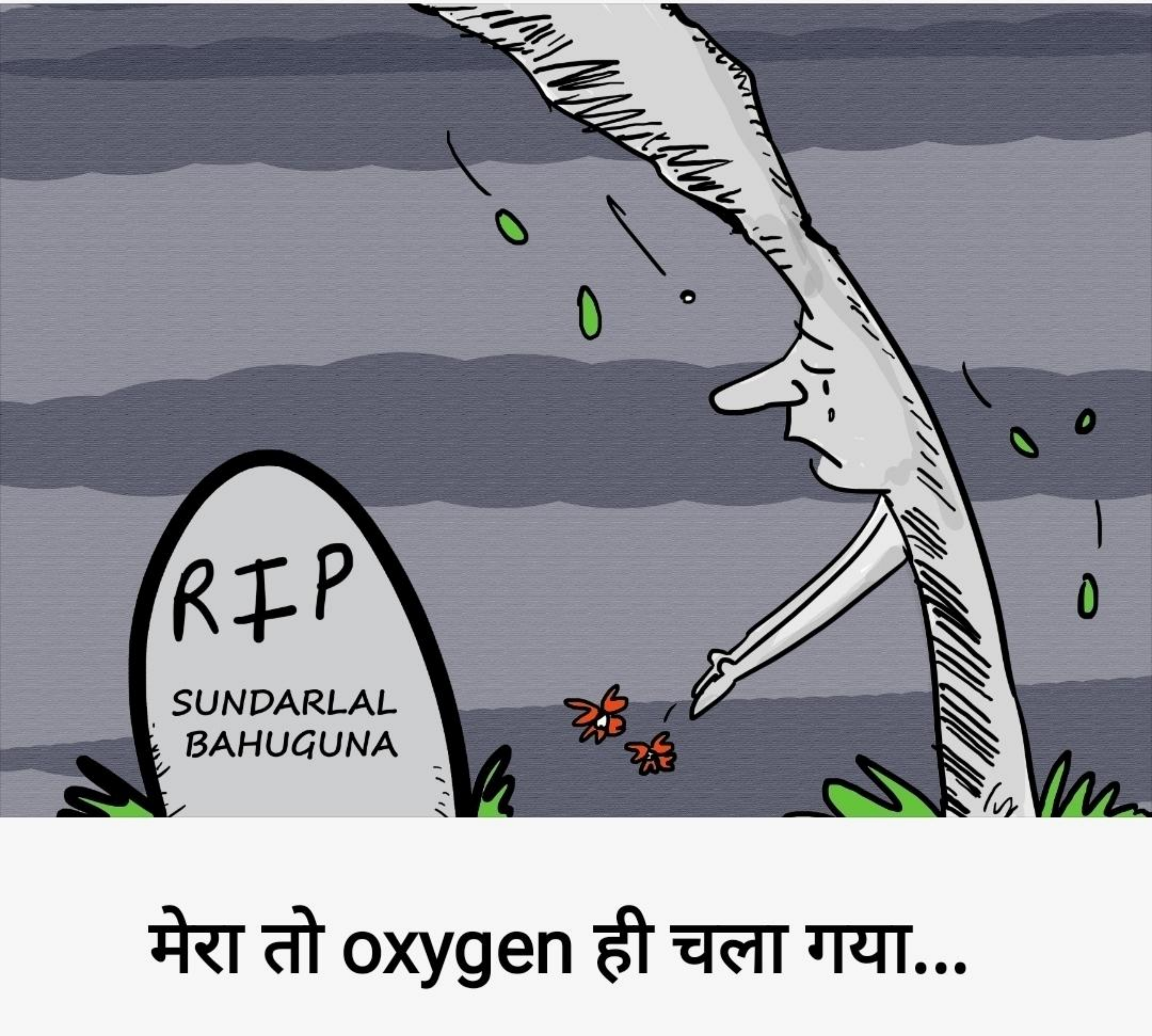

मेरा तो oxygen ही चला गया...

Anand Ankush

Anand Ankush

Anand Shinde

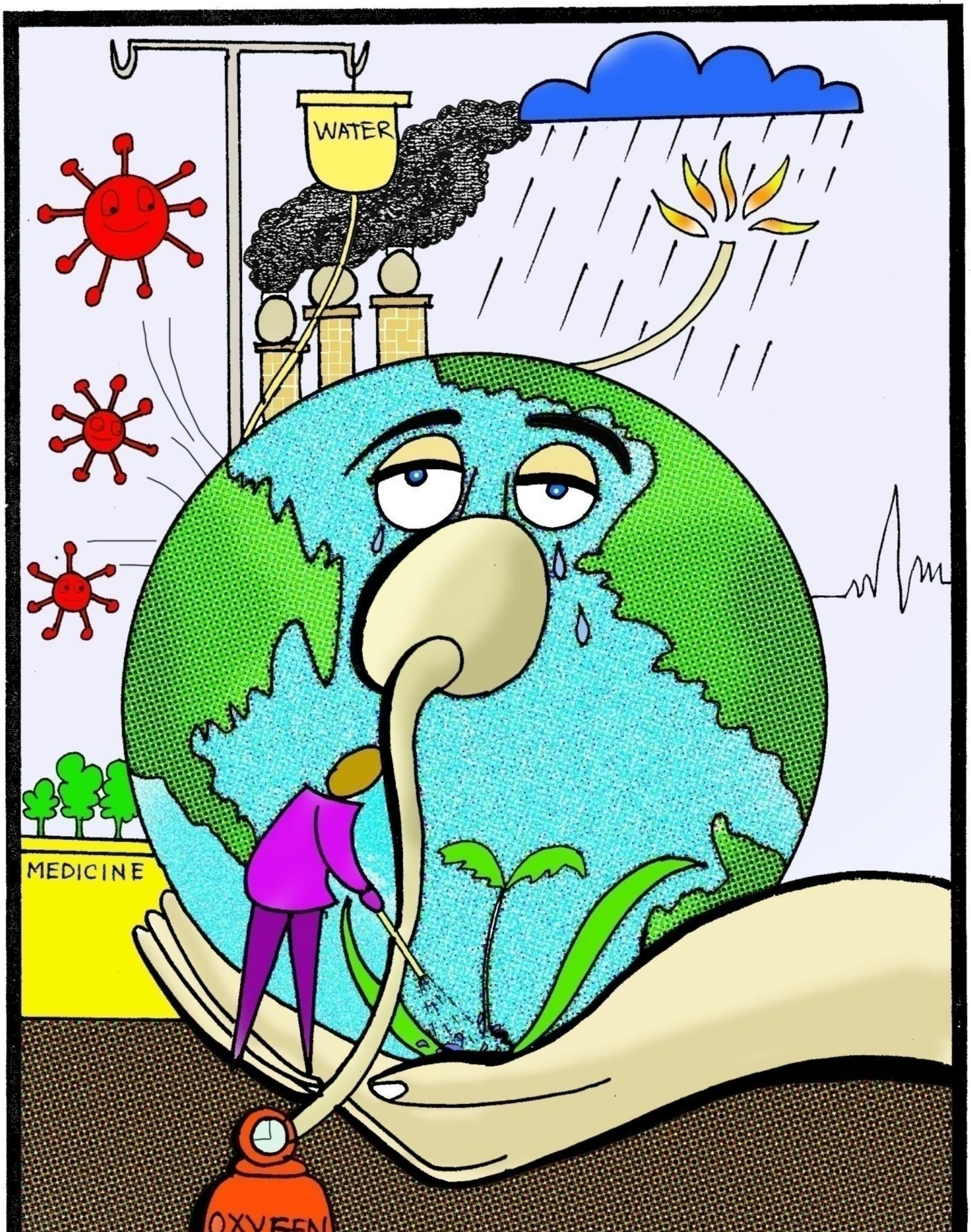

Arvind Gadekar

Arvind Gadekar

Aarya Prabhukeluskar

Ashok Bulbule

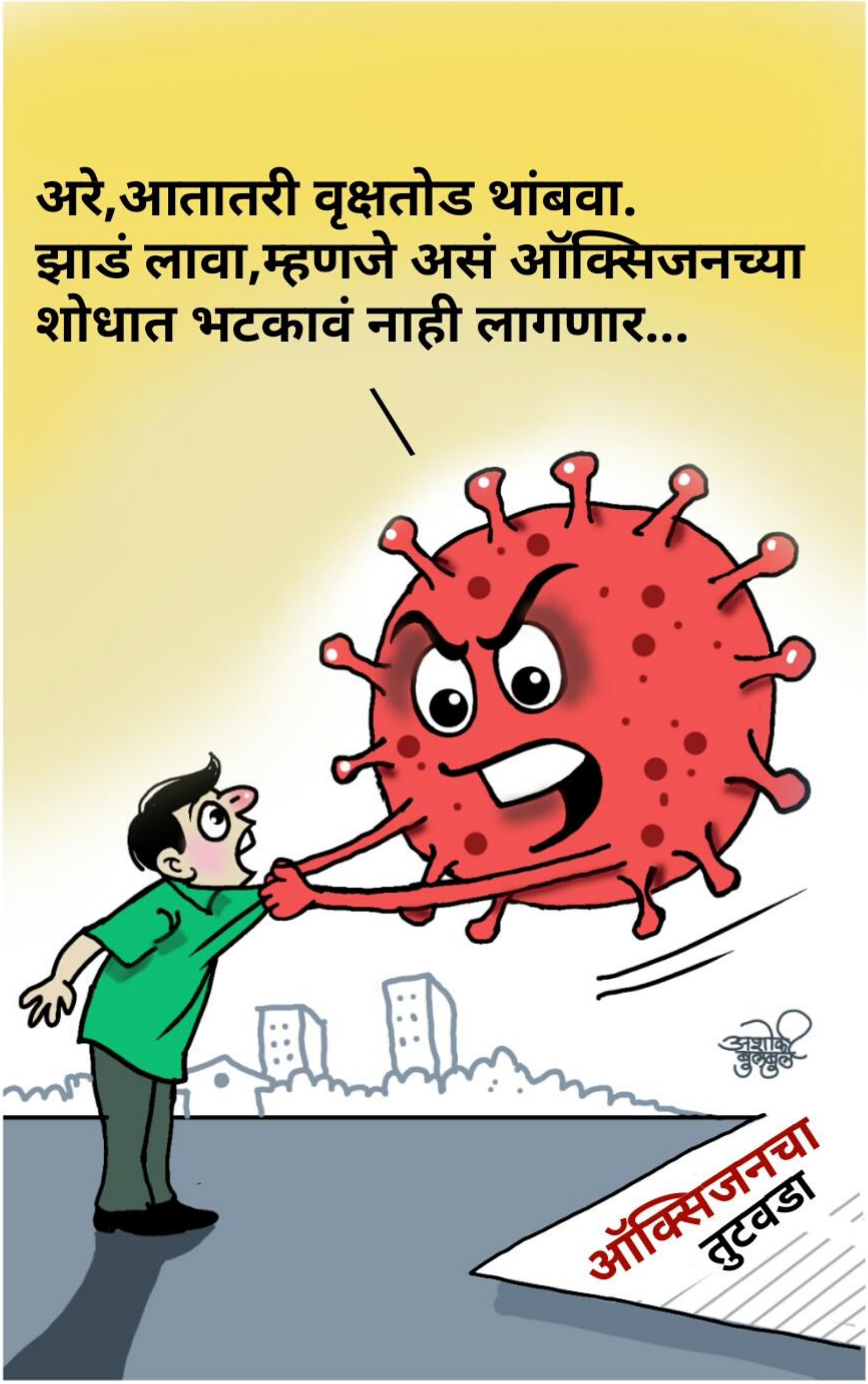

Ashok Bulbule

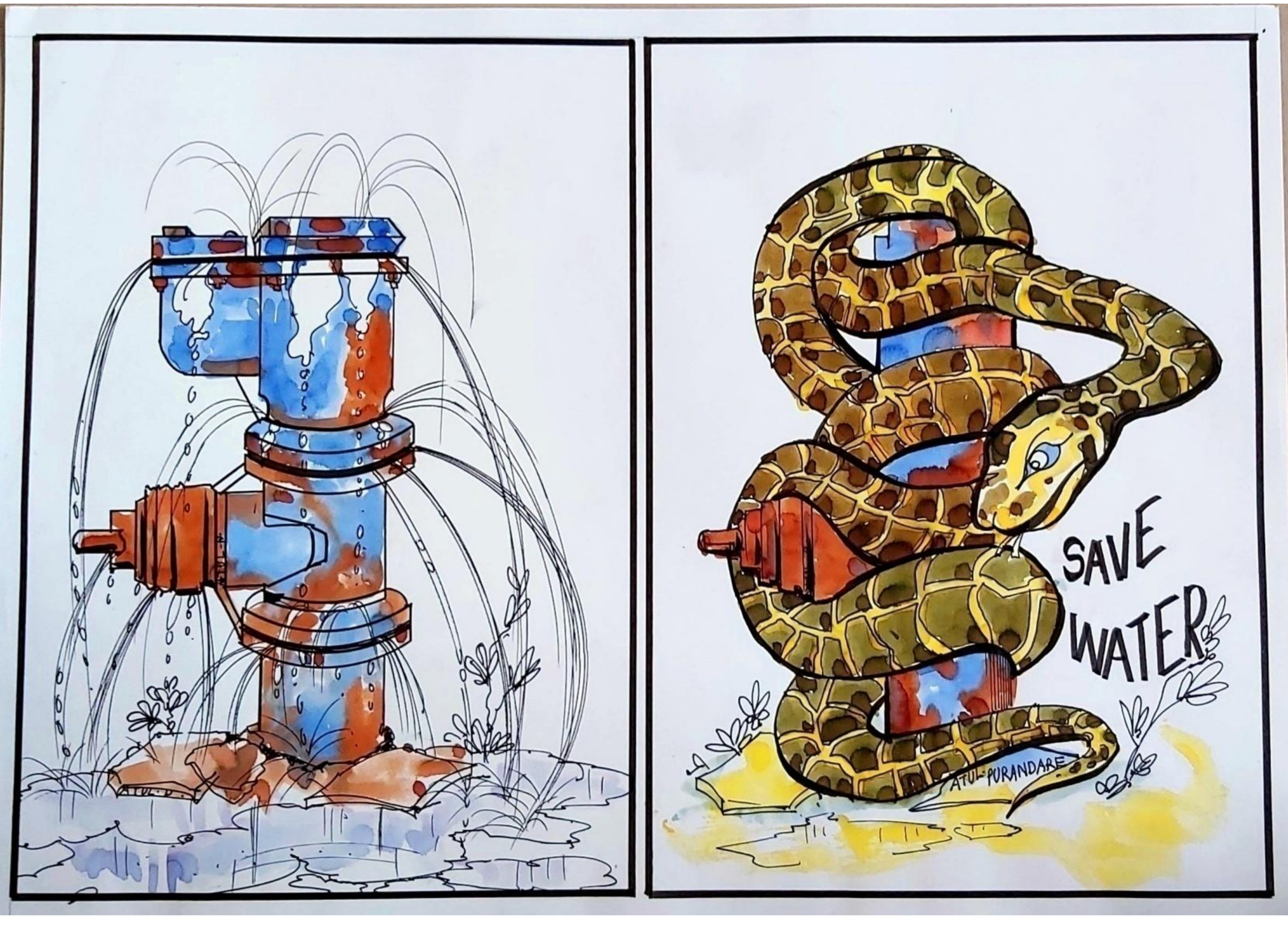

Atul Purandare

Atul Purandare

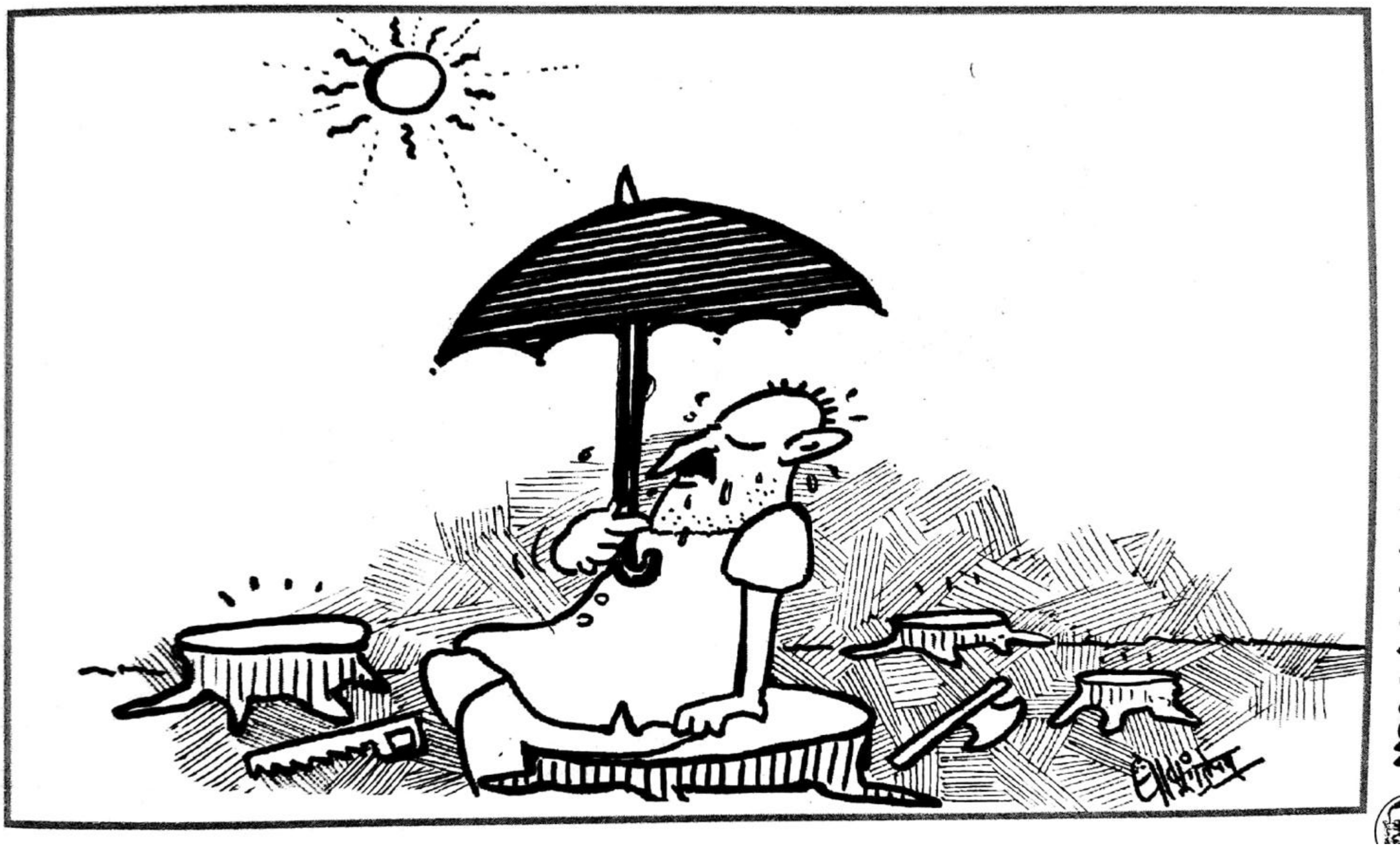

Babu Ganjewar

Babu Ganjewar

Bharat Sawant

Bharat Sawant

Bhatu Bagale

Bhatu Bagale

Bhatu Bagale

Chandrshekhar Bhalerao

Chandrshekhar Bhalerao

Deepak Mahale

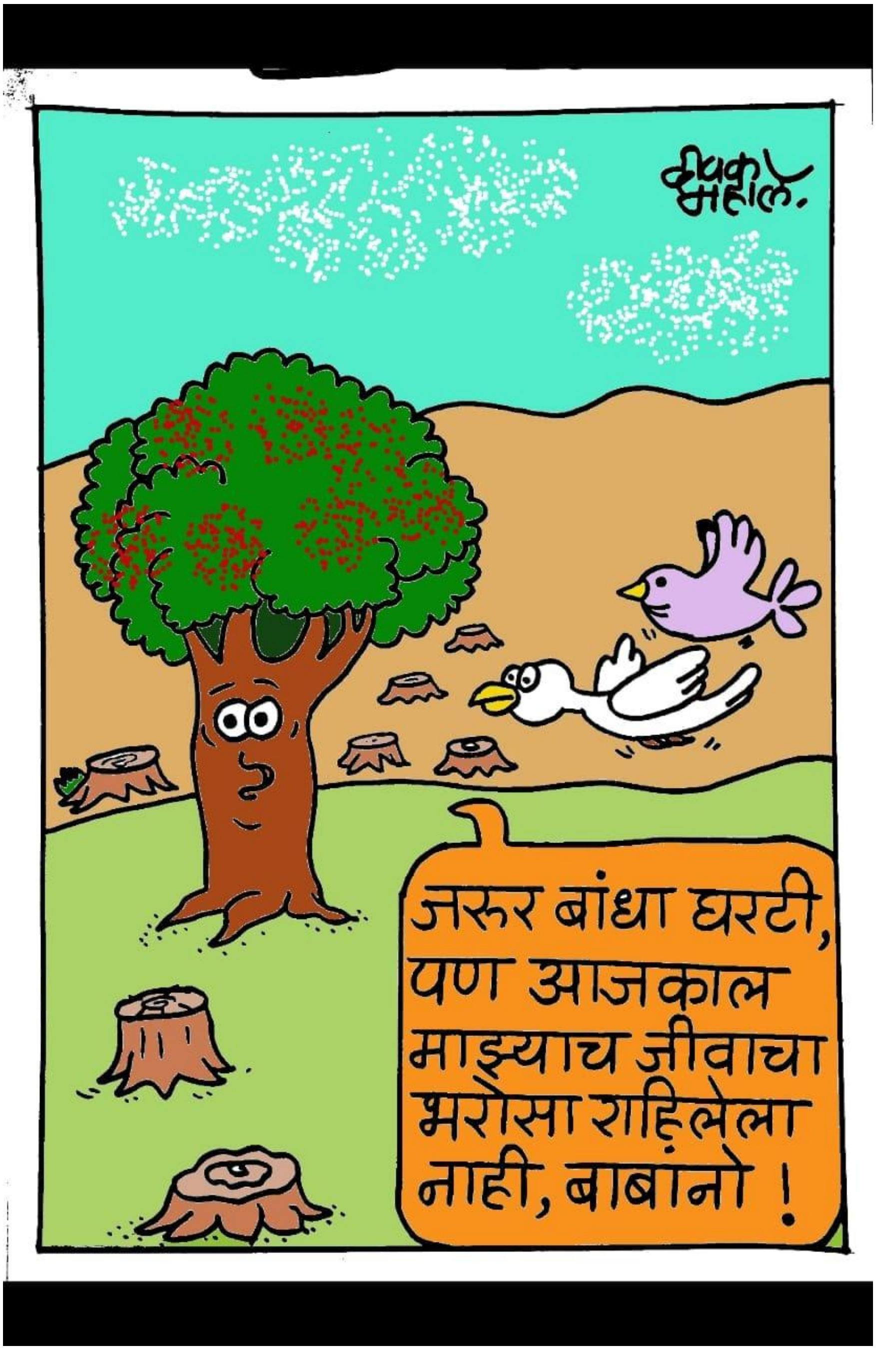

Deepak Mahale

कधीतरी एके दिवशी मीच झाड होईन,
पंखालाच पाने रंगवून पर्यावरणाचे गाणे गाईन.

Dinesh Dhangavhal

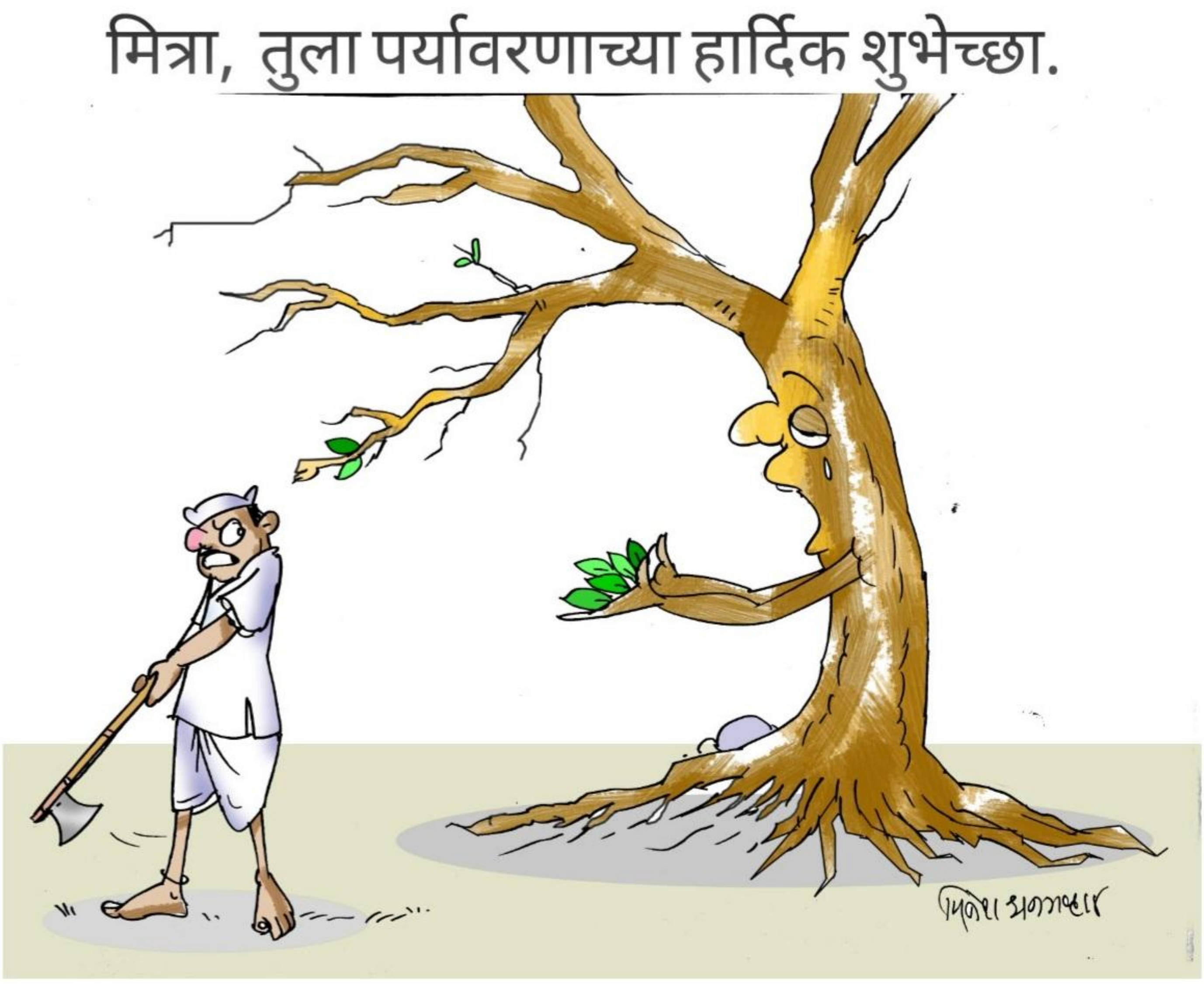
मित्रा, तुला पर्यावरणाच्या हार्दिक शुभेच्छा.

2

Dinesh Dhangavhal

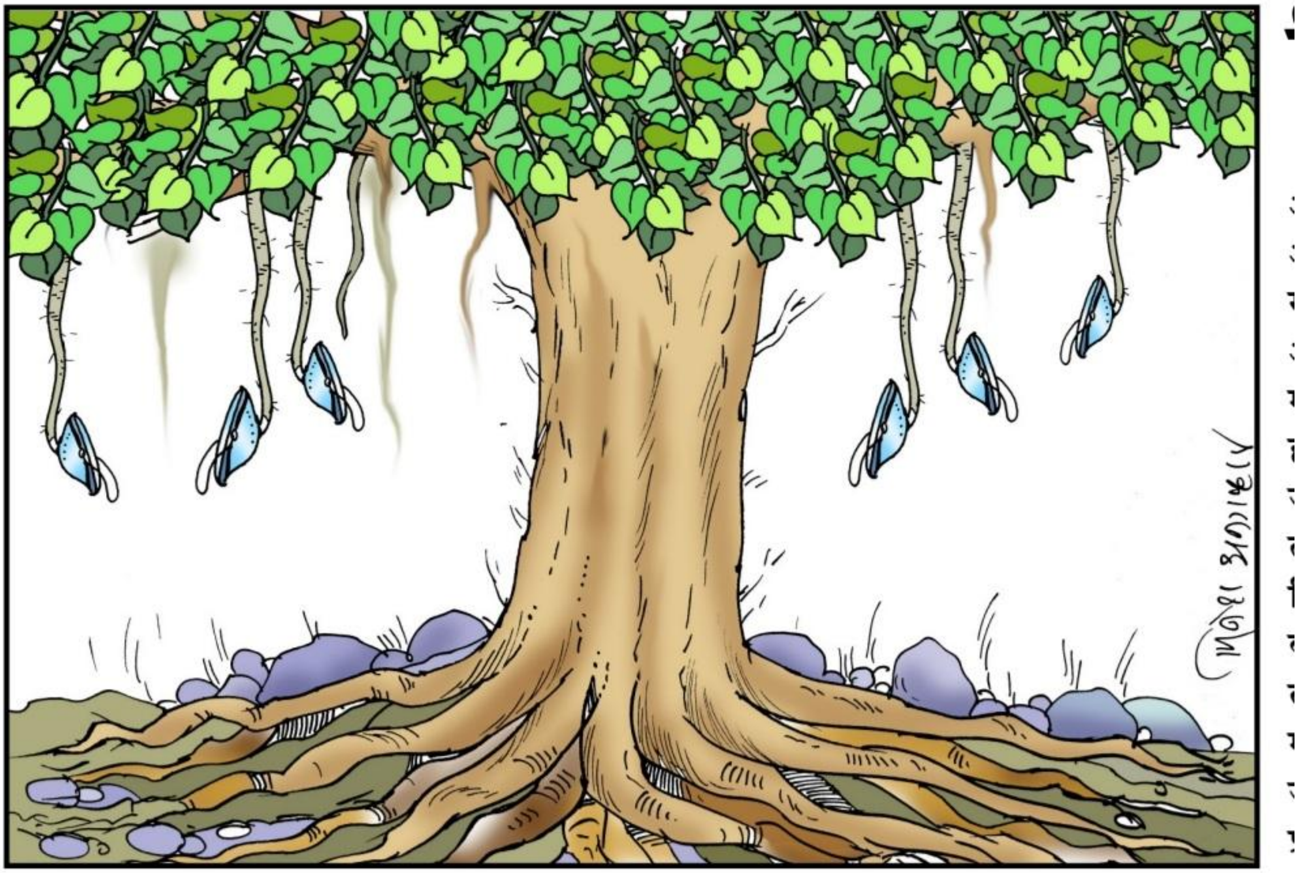

Dinesh Dhangavhal

गंगा,गोदा,कावेरी,यमुनेला आई म्हणता..
आणि अशी गटारगंगा बनविता..
अशाने आरोग्य का बिघडणार नाही.
Cartoon by
Dnyanesh Sonar

Dnyanesh Sonar

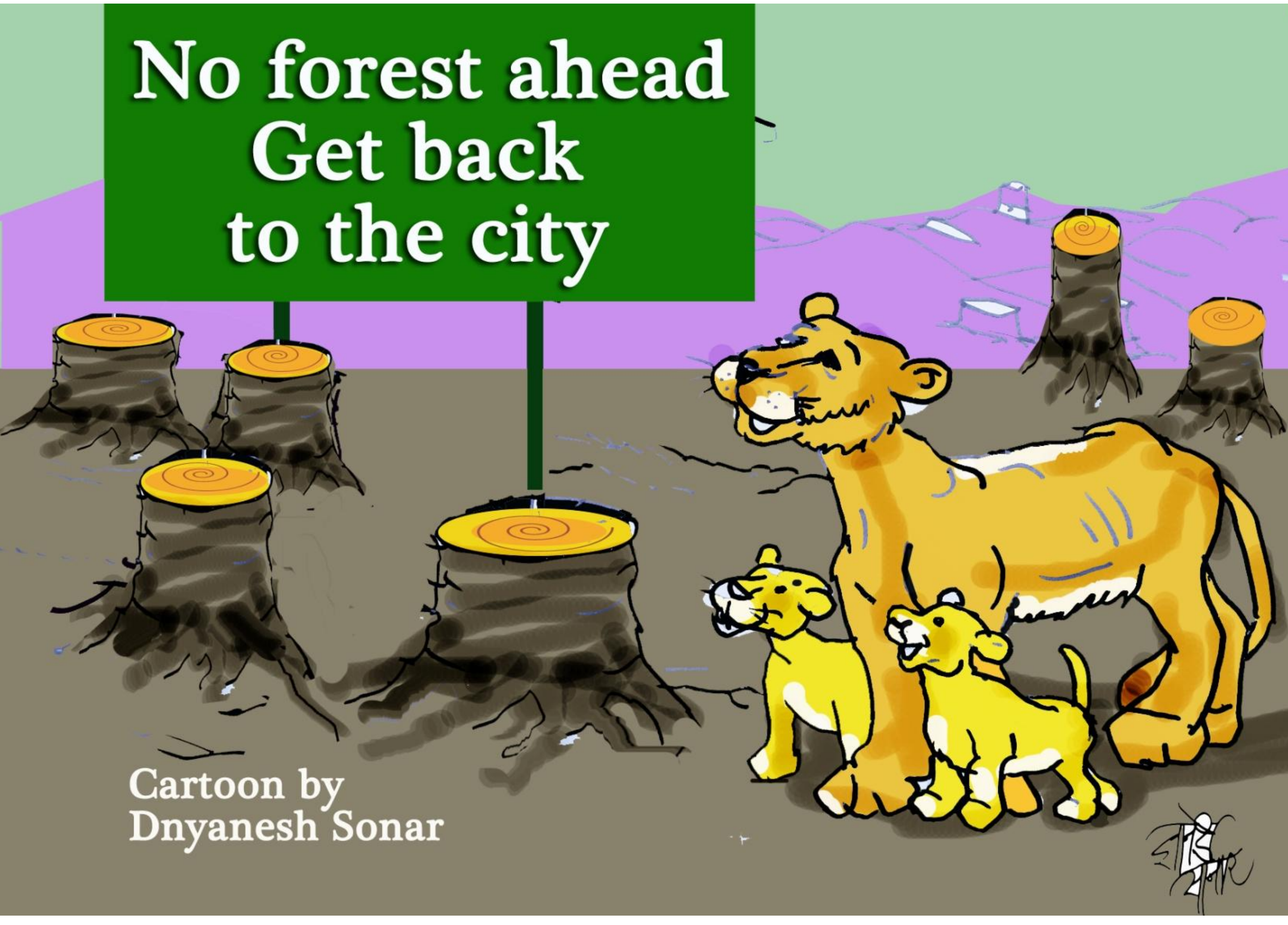
No forest ahead
Get back
to the city
Cartoon by
Dnyanesh Sonar

Gajanan Ghongade

Gajanan Ghongade

Gopi Bhosale

Gopi Bhosale

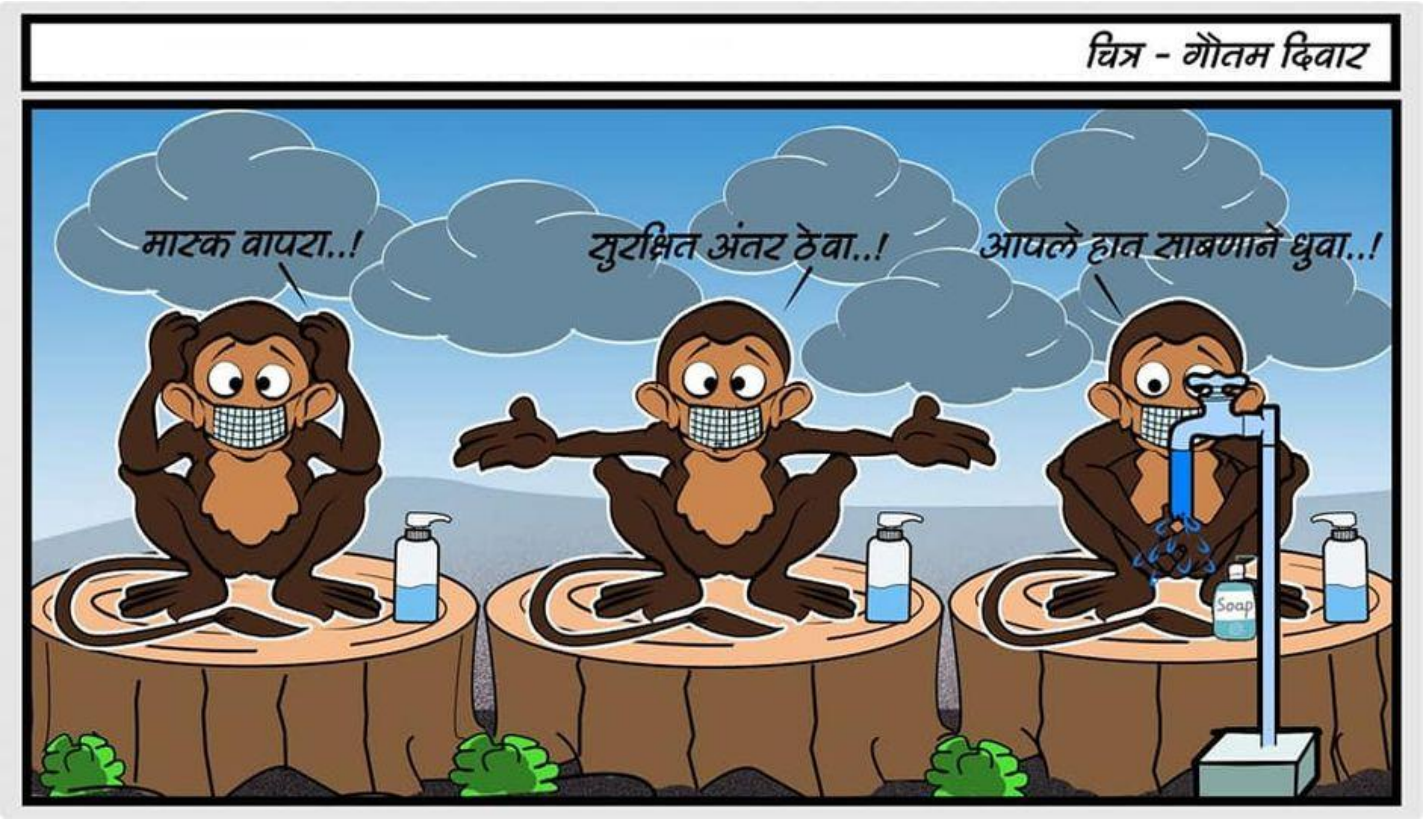

Goutam Diwar

चित्र - गौतम दिवार

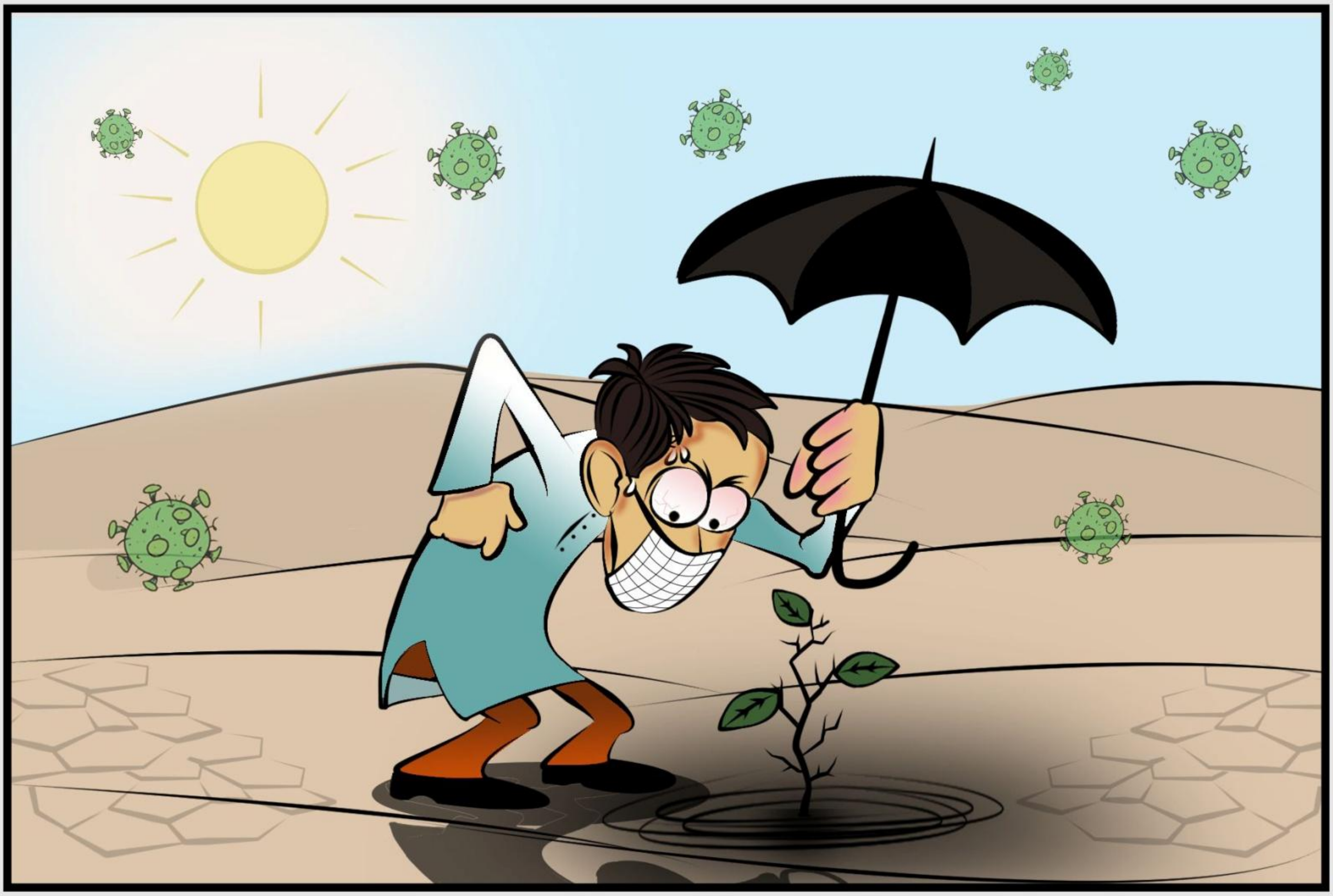

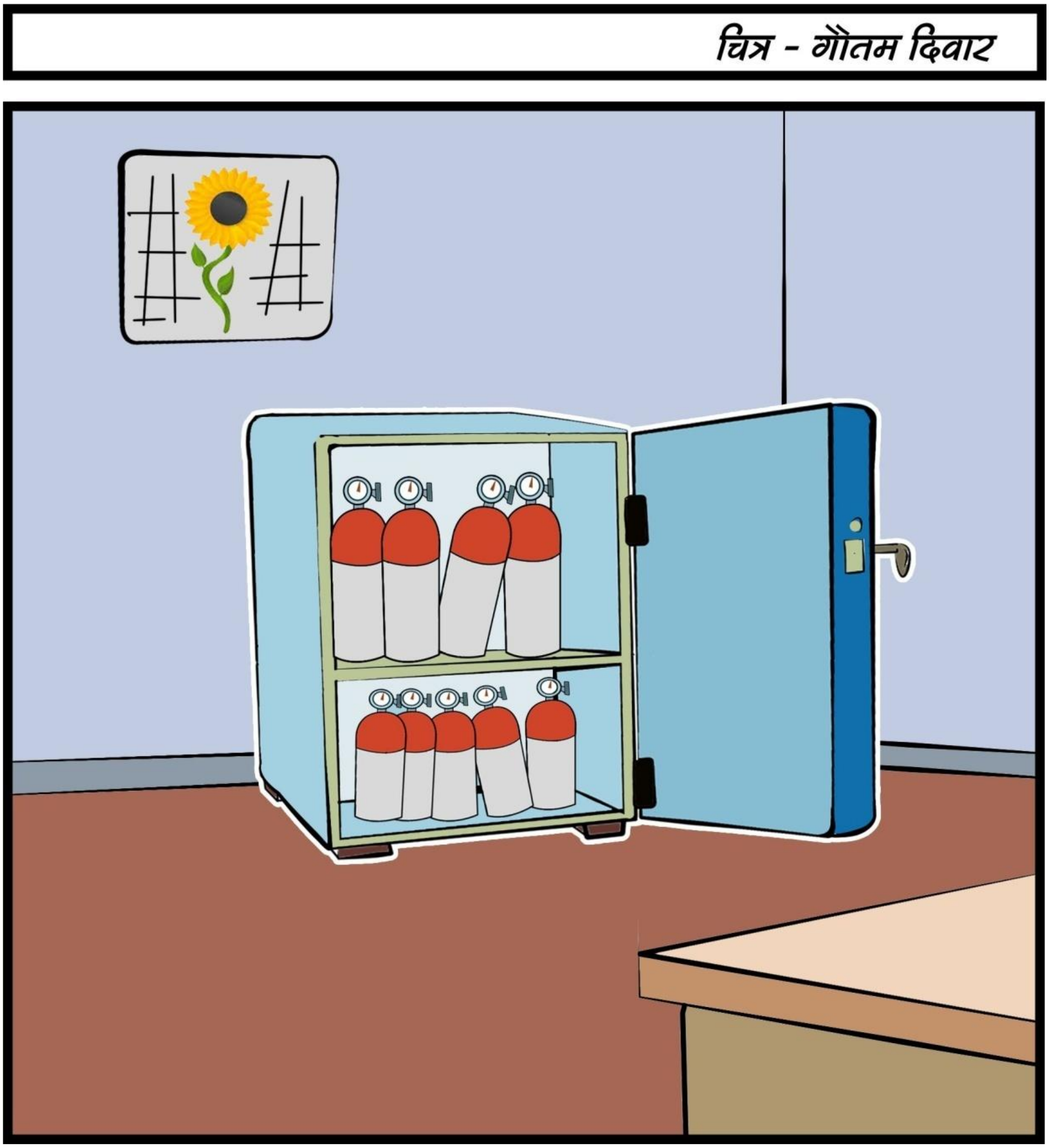
चित्र - गौतम दिवार

चित्र - गौतम दिवार
हाताला सेनीटायझर लाऊन लाऊन हाताची रेषापण पुसट व्हायला लागली आहे.

Harshal Borgaon kar

Harshal Borgaon kar

Jagdish Kunte

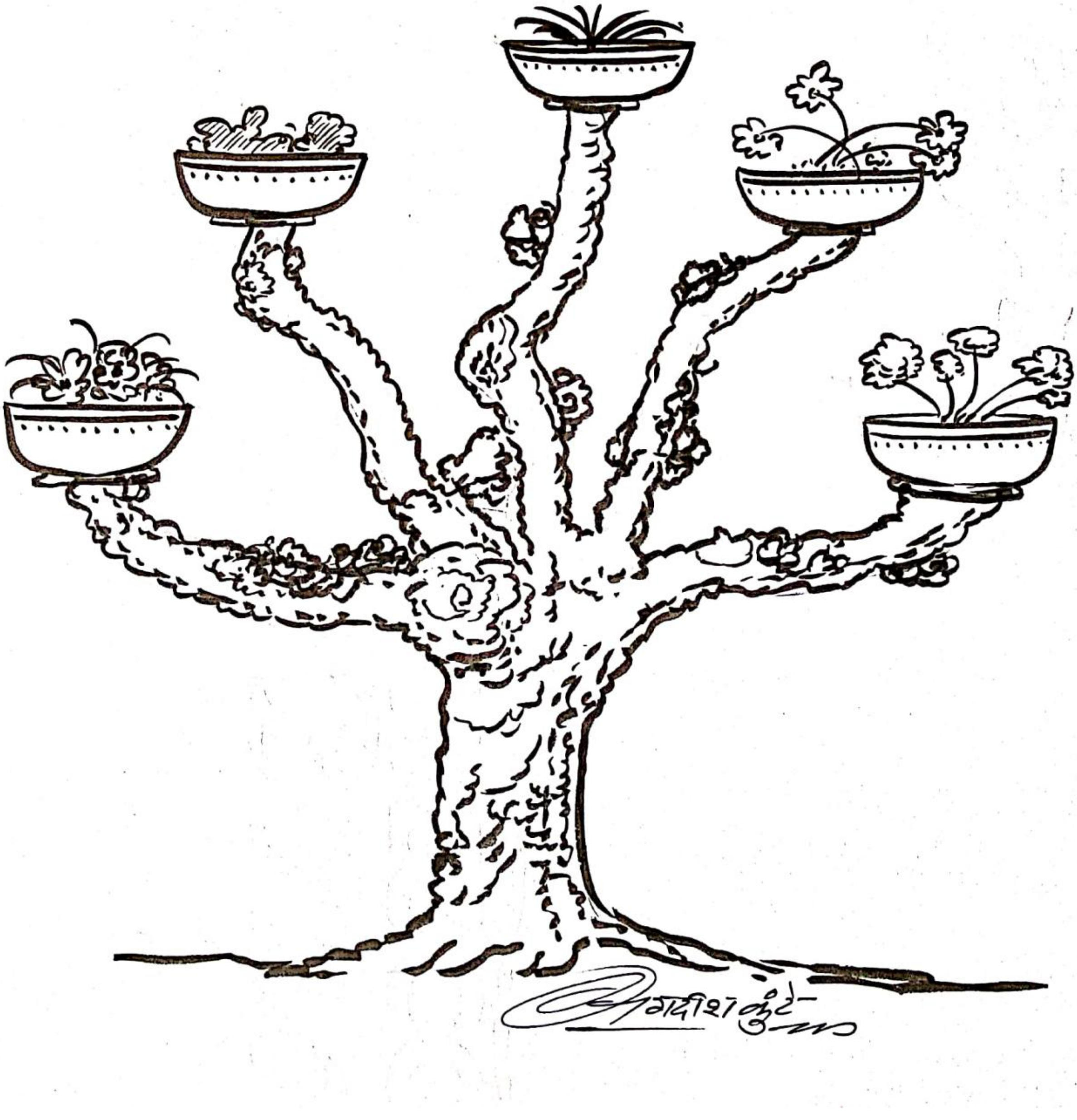

Jagdish Kunte

Kapil Gholap

Kapil Gholap

Lahu Kale

Lahu Kale

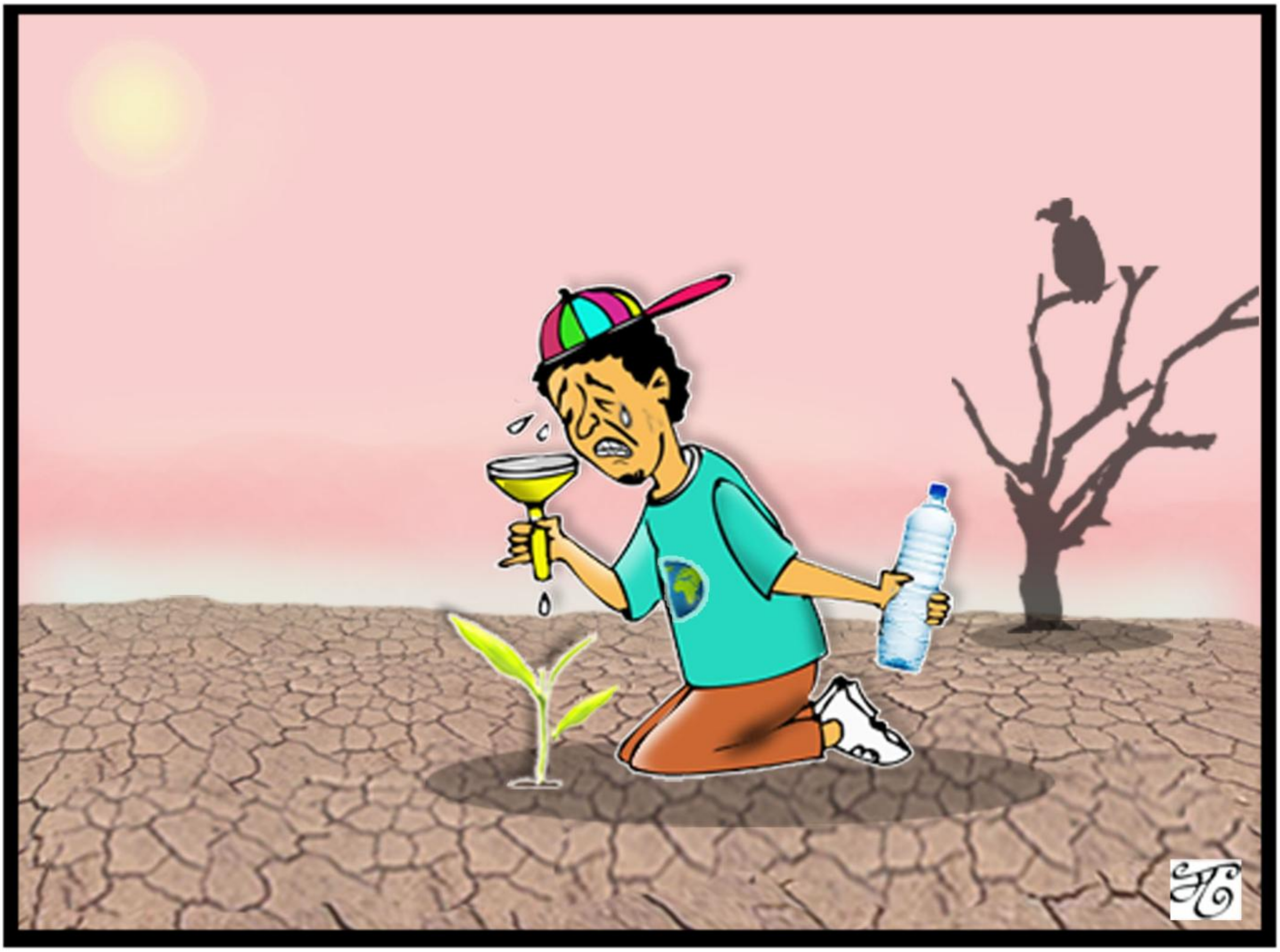

Mahendra Bhavsar

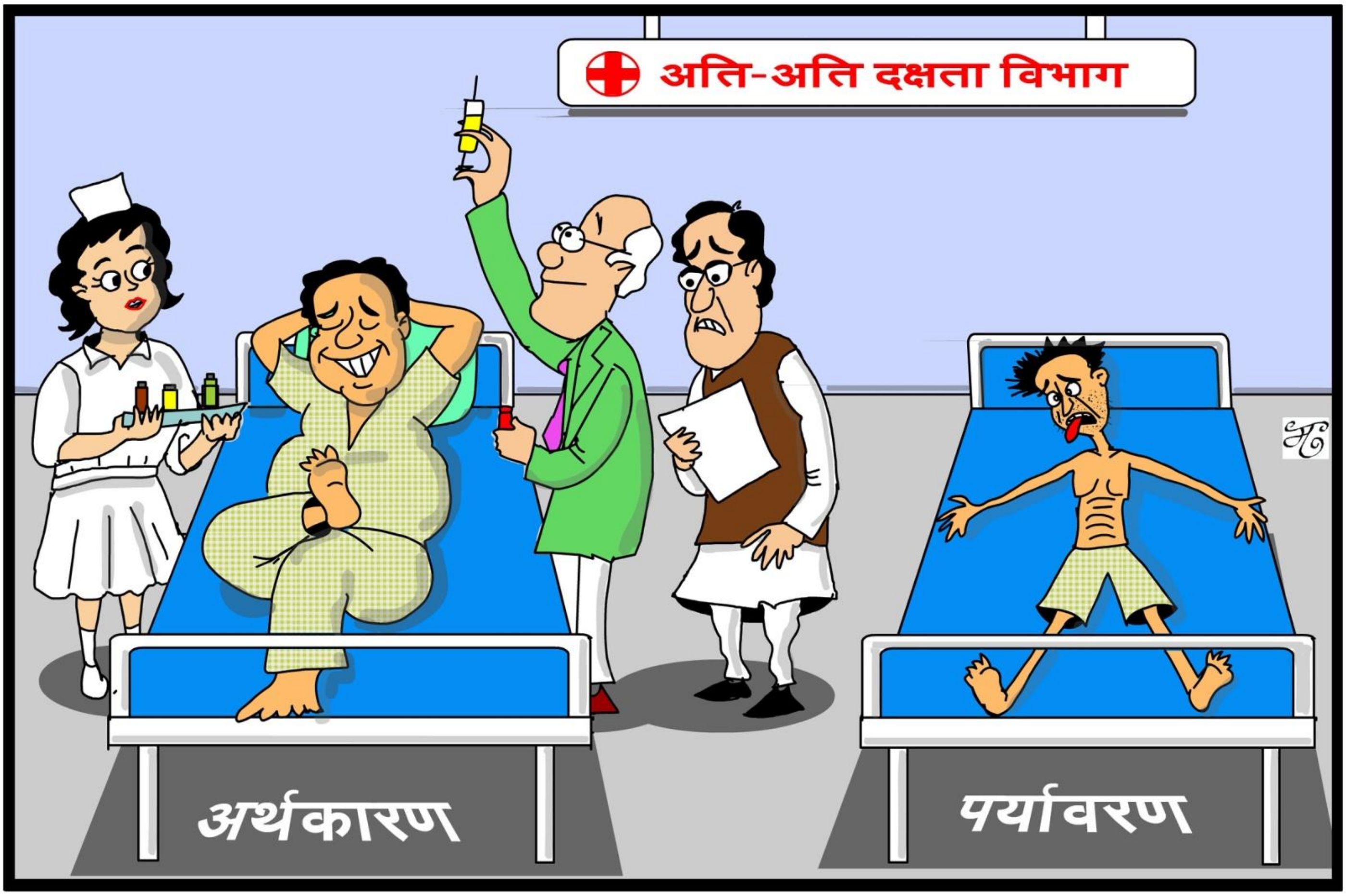

Mahendra Bhavsar

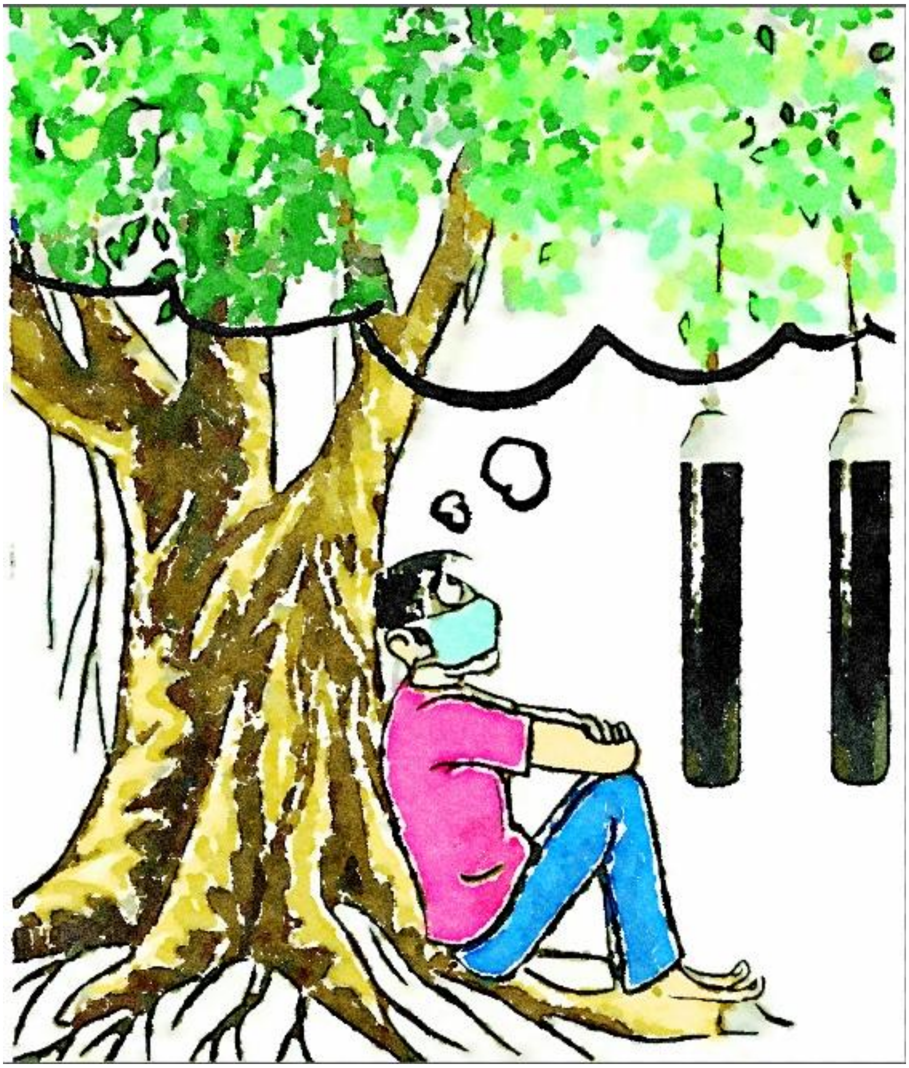

Navin Mendhe

Navin Mendhe

Nikhil Muley

Nilesh Deshmukh

Nilesh Deshmukh

Nilesh Kankirad

एवढी निर्दयीपणे कत्तल होऊन सुद्धा सृष्टीचं नवजीवन मात्र कायम आहे अजूनही !!
Nilesh Kankirad 9011562800

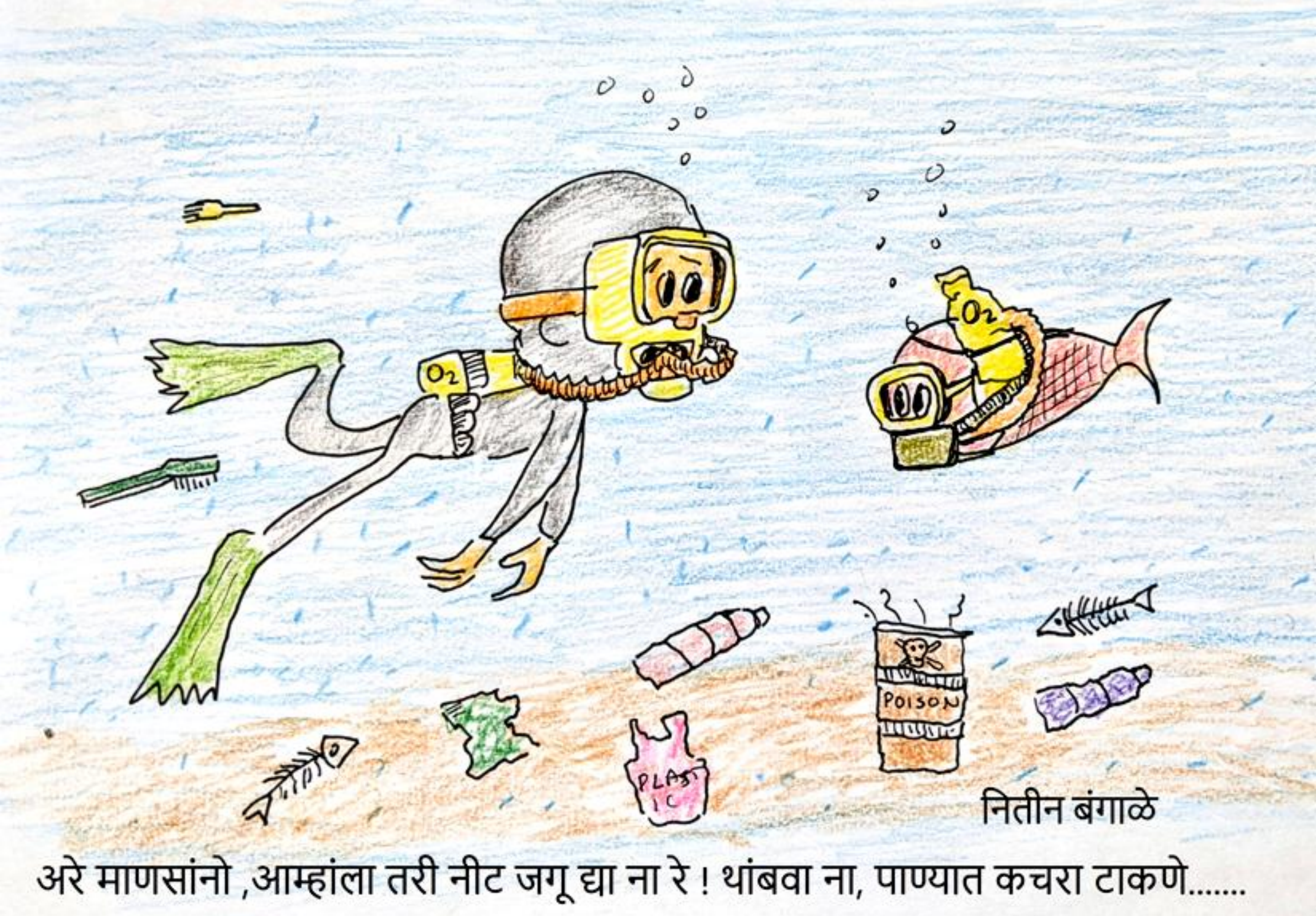

Nitin Bangale

Nitin Bangale

कॅरीबॅग नको;नको पाणी बॉटल;ग्लास,प्लेट,पाऊचचाही वापर टाळूया !
प्लास्टिकरुपी भस्मासुराला हद्दपार करून,पृथ्वीला वाचवूया !
प्रभाकर दिघेवार
९३७१५८००२१

Prabhakar Dighewar

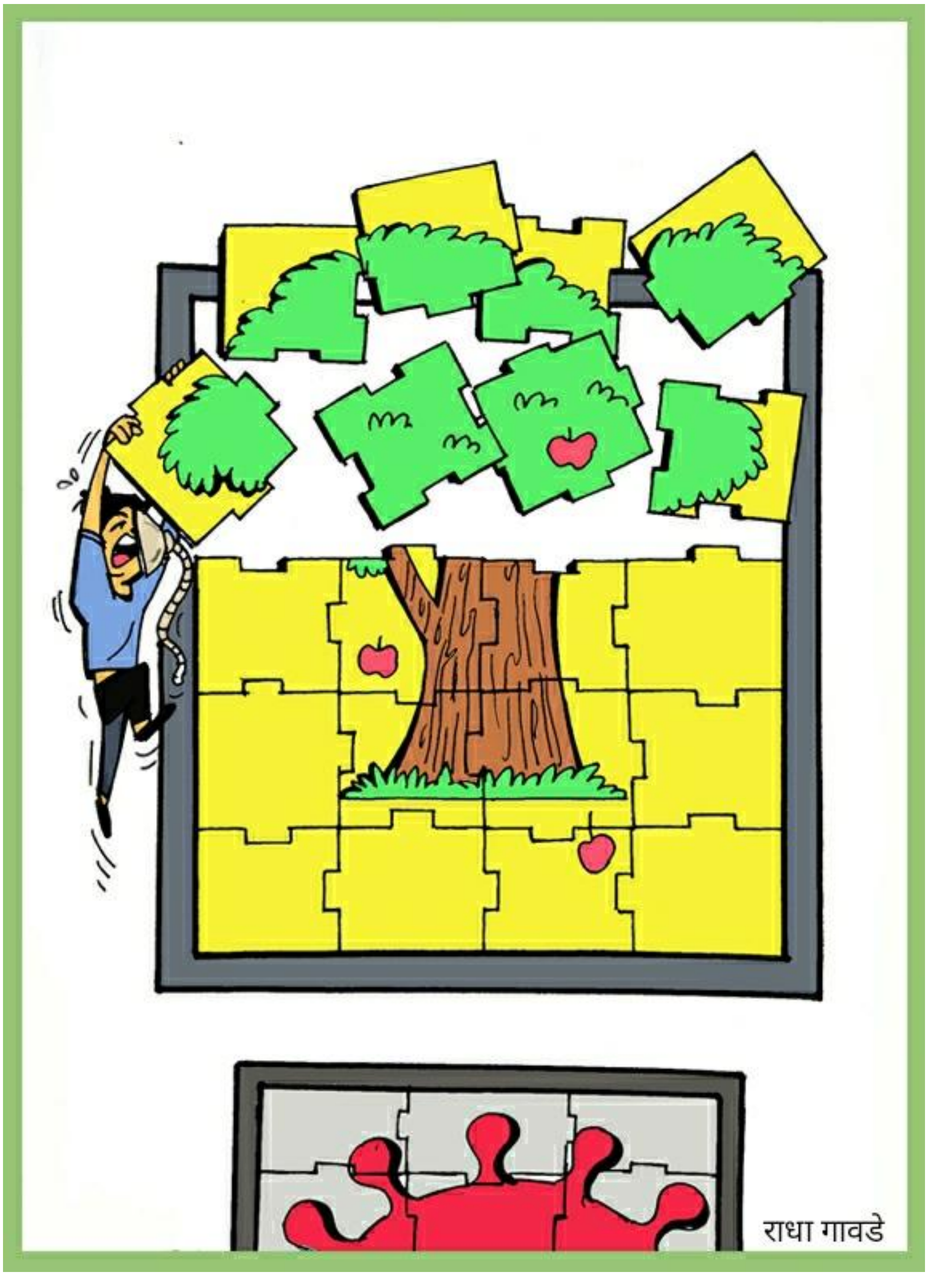

Radha Gawade

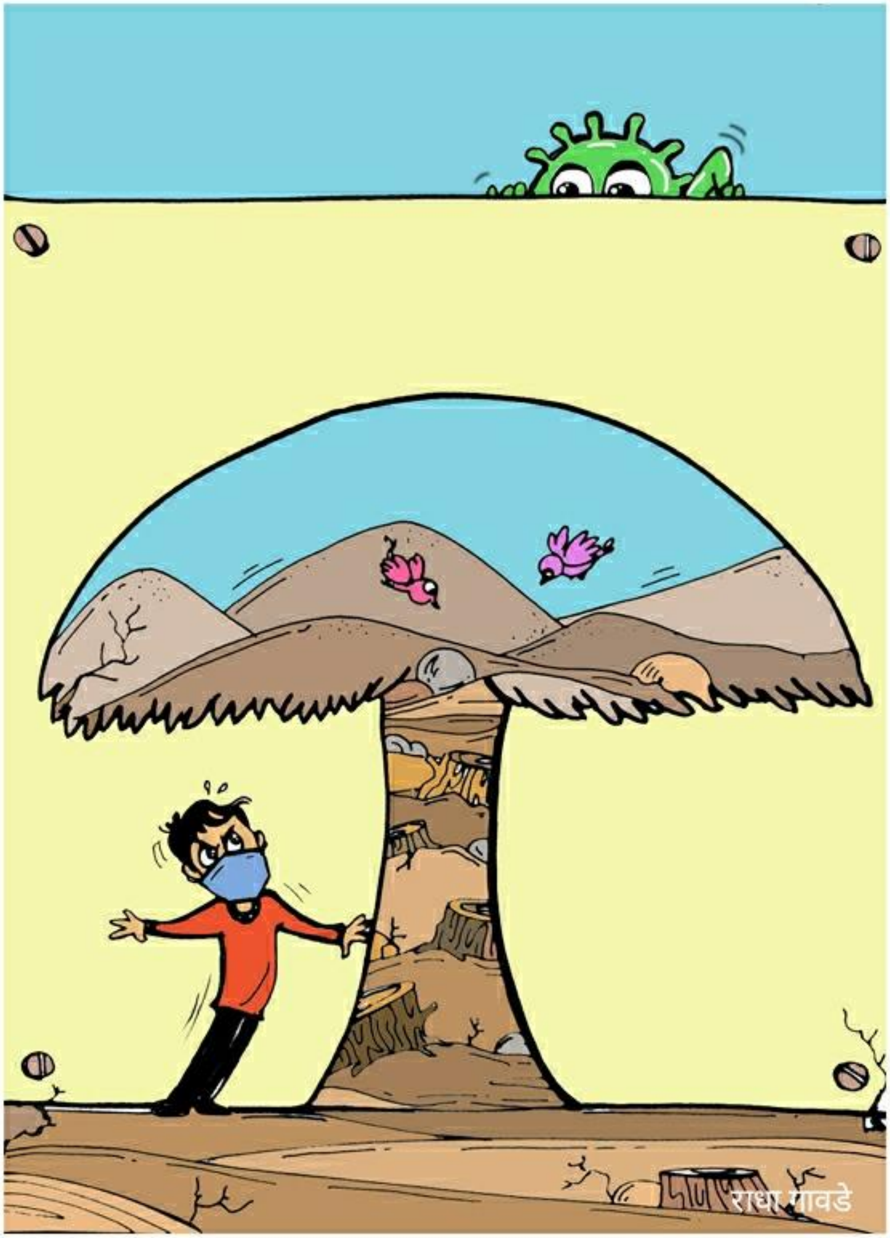

Radha Gawade

Rajendra Jadhav

Ram Mandurke

Ram Mandurke

Rohit Shukla

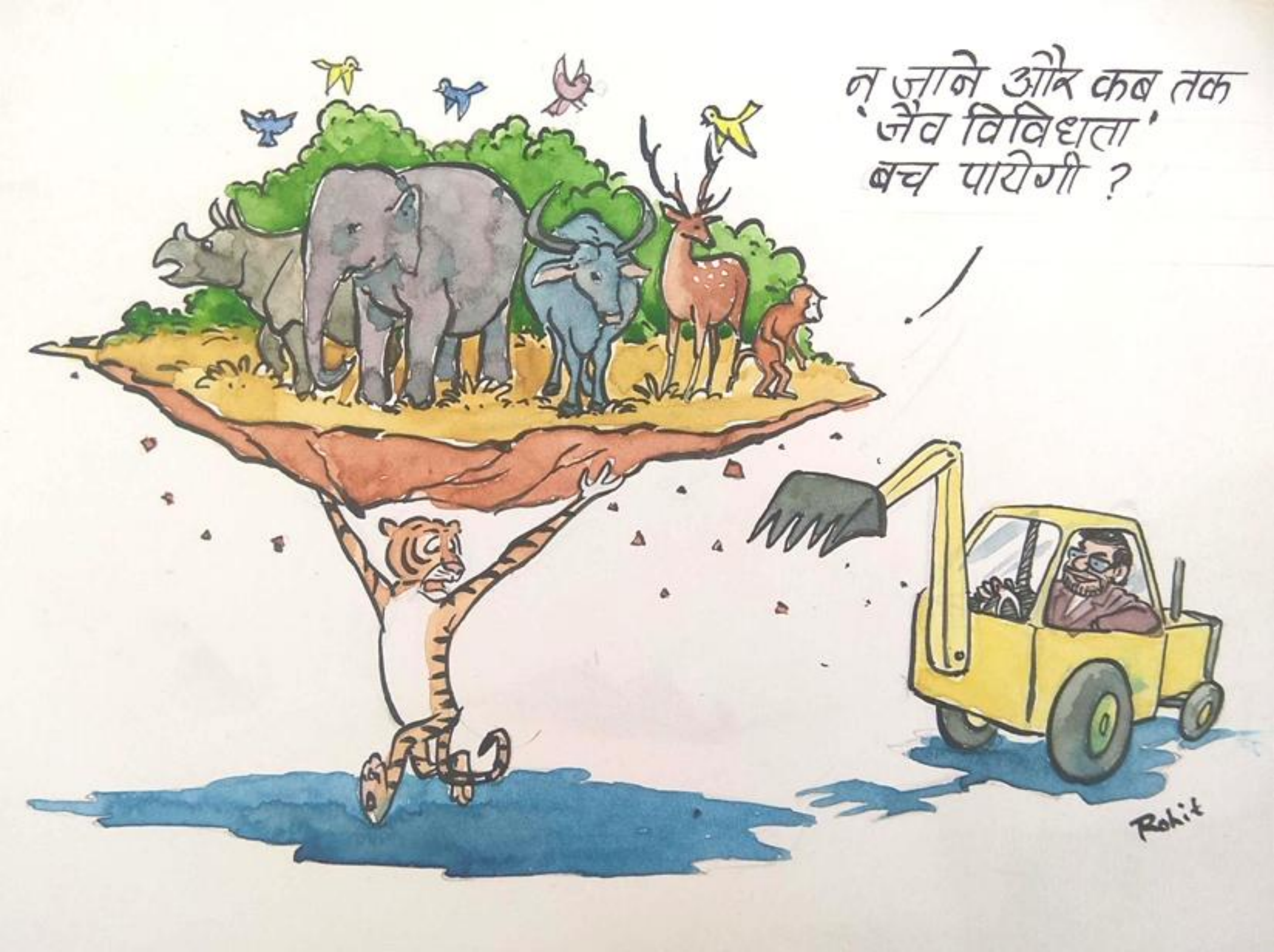

Rohit Shukla

एक दिवस येईल,
तुमची चुक तुमचाच जीव घेईल

तुमचा एक छोटासा निर्णय अनमोल ठरु शकतो

Sanjay More

कशाची देता तिला शिक्षा,
सहनशक्तीची तिची किती घ्याल परिक्षा ?

तुमचा एक छोटासा निर्णय अनमोल ठरु शकतो

Sanjay More

नका बनू मूर्ख शेखचिल्ली,
उद्ध्वस्त करुन सुखाची किल्ली...!

तुमचा एक छोटासा निर्णय अनमोल ठरु शकतो

Sanjay More

वृक्षांशी पंगा,
वरूण राजाचा ठेंगा

तुमचा एक छोटासा निर्णय अनमोल ठरु शकतो

Sanjay More

Santosh Ghongade

Santosh Ghongade

Santosh Raul

Santosh Raul

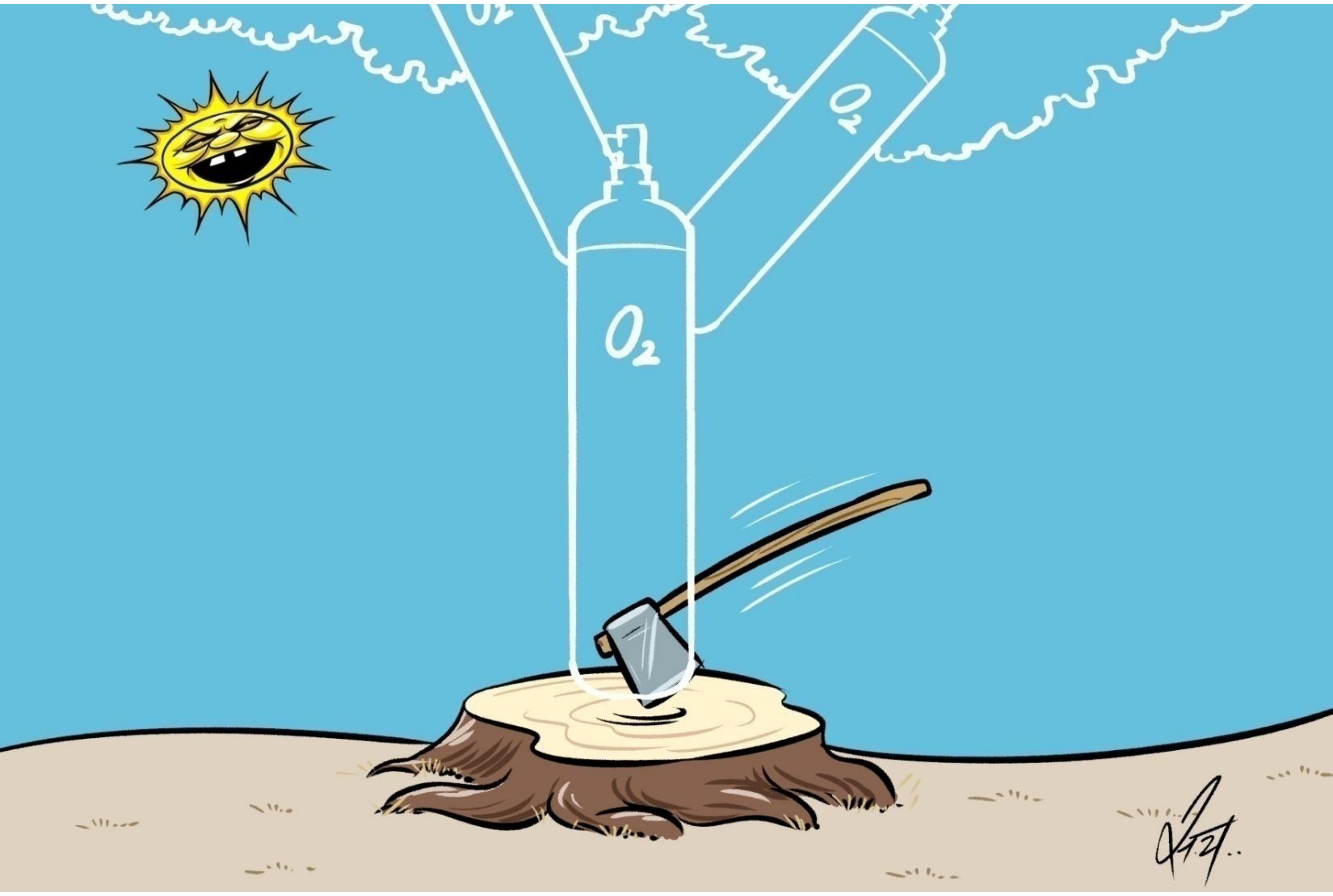

Satish Upadhyay

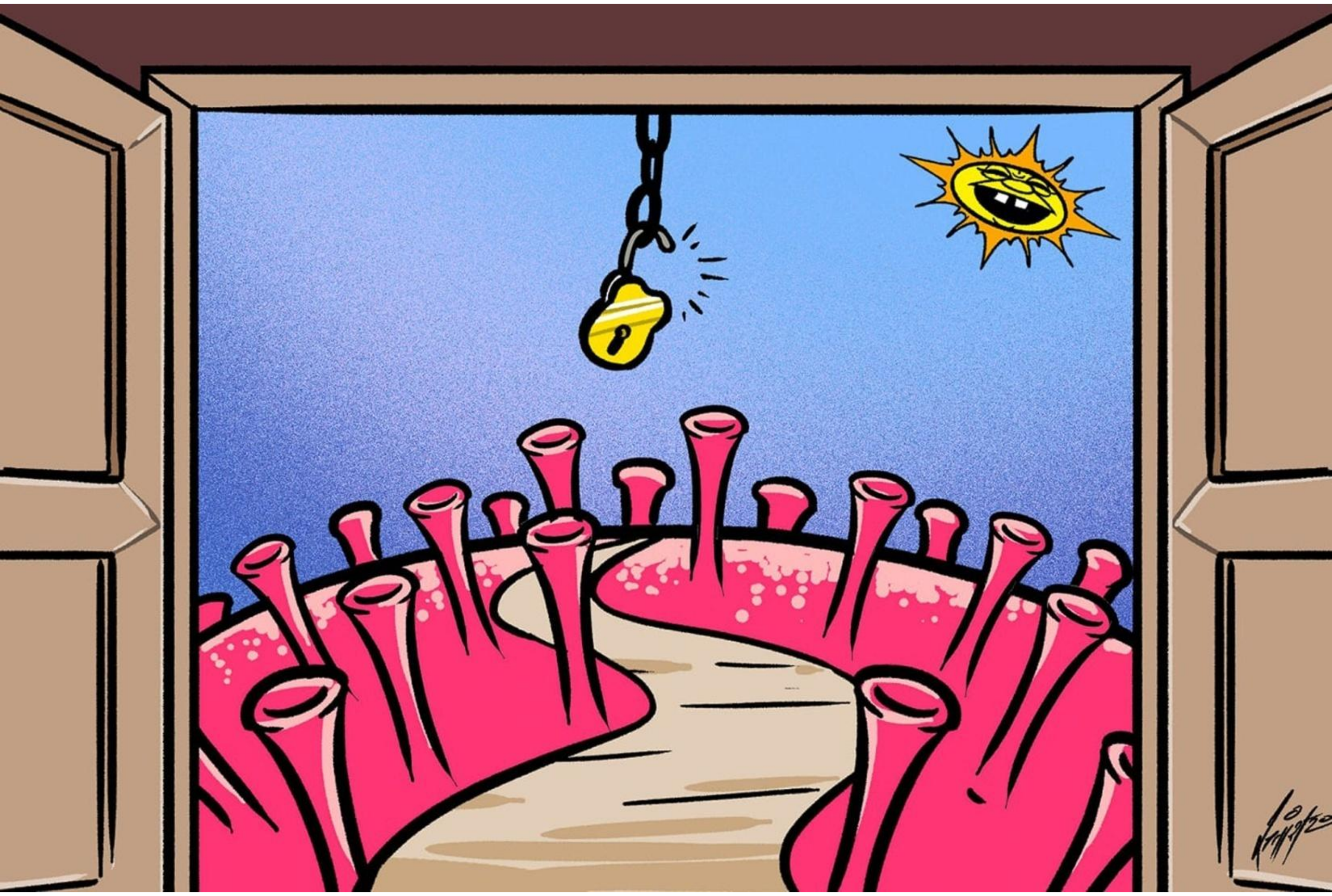

Satish Upadhyay

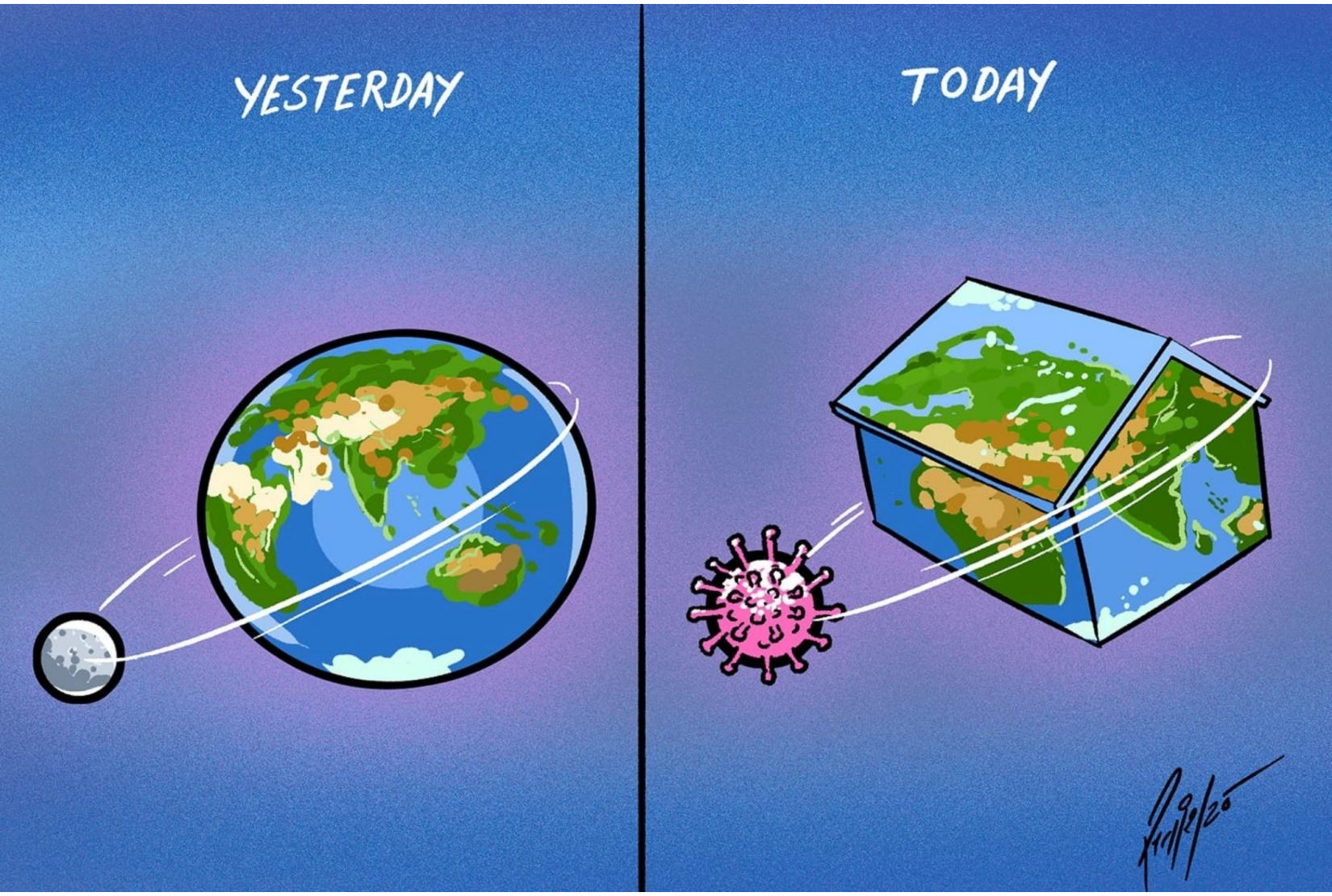

Satish Upadhyay

मित्रा..रात्री माझ्या स्वप्नात कोरोना व्हायरस आला होता!मी त्याला म्हणालो अरे..माणसांचा जीव घेण्यापेक्षा माणसा माणसातील द्वेष आणि जातीय भेदभाव नष्ट कर म्हणून!..
एस.ए.मुलाणी

माझ्याकडे सर्व लोक वळून वळून बघतात!...मला"बुरी नजरवाले तेरा मूह काला" लिहलेला मास्क हवा आहे!..
एस.ए.मुलाणी

Sharayu Farkande

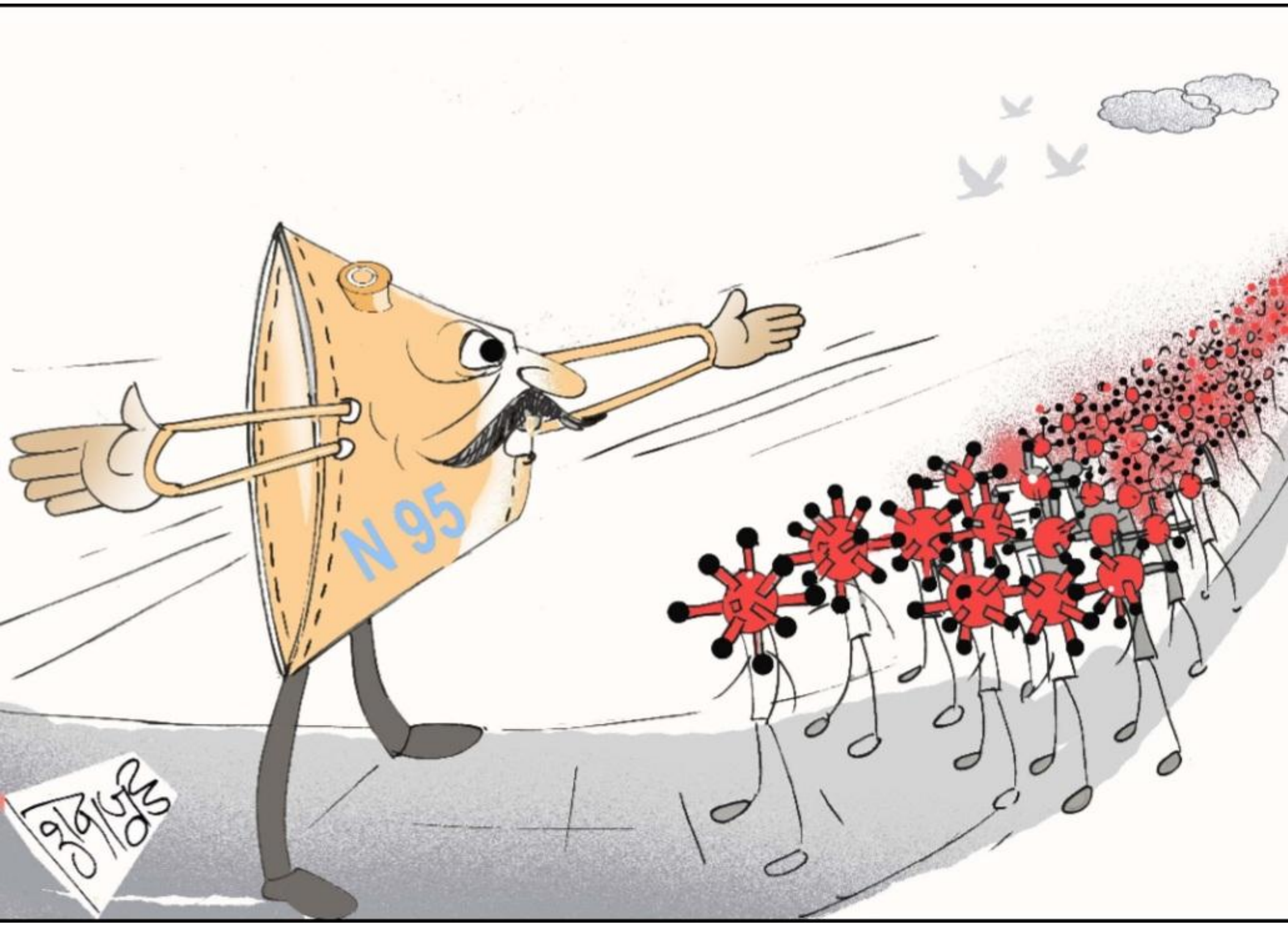

Shivaji Gavde

Shivaji Gawade

Siddhesh Deodhar

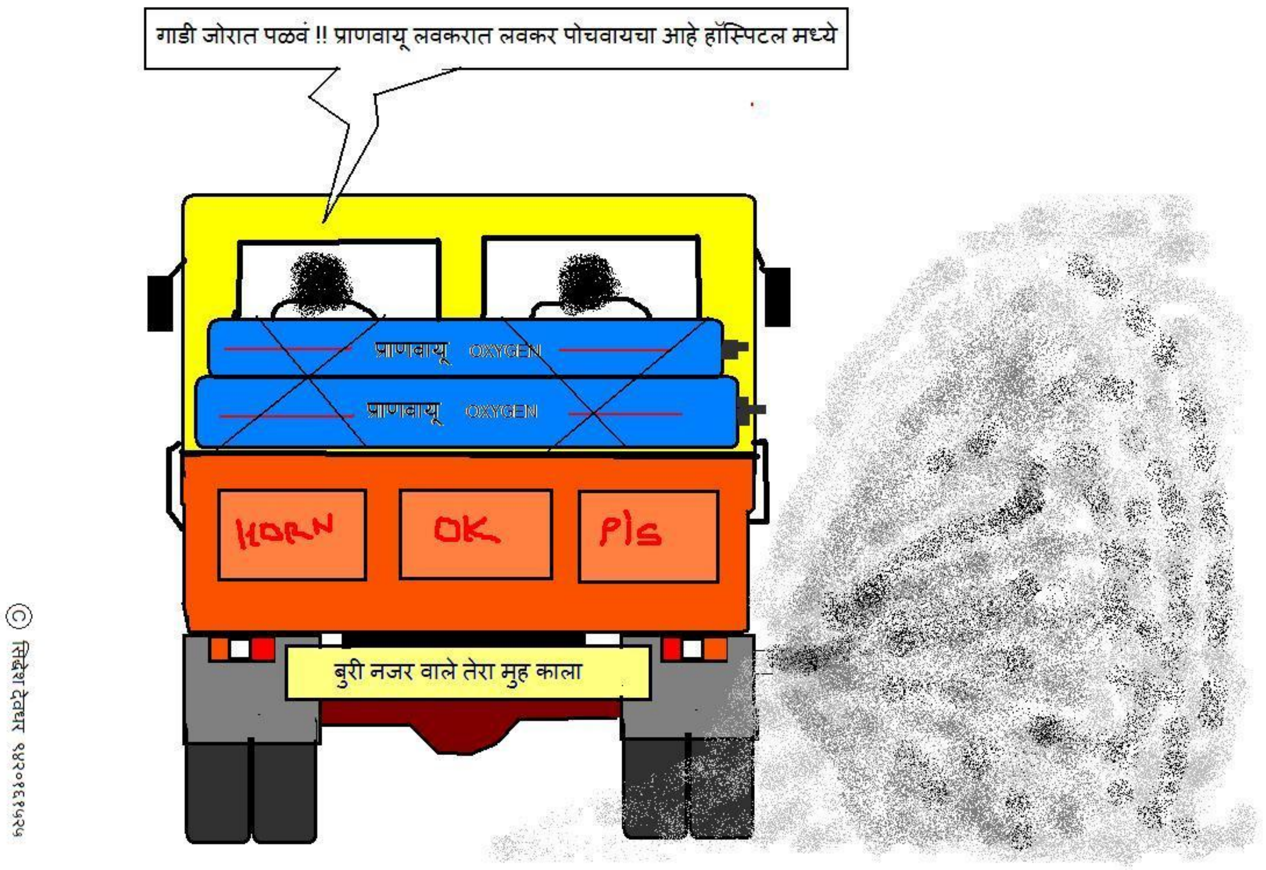
गाडी जोरात पळवं !! प्राणवायू लवकरात लवकर पोचवायचा आहे हॉस्पिटल मध्ये
प्राणवायू OXYGEN
प्राणवायू OXYGEN
HORN
OK
Pls
बुरी नजर वाले तेरा मुह काला

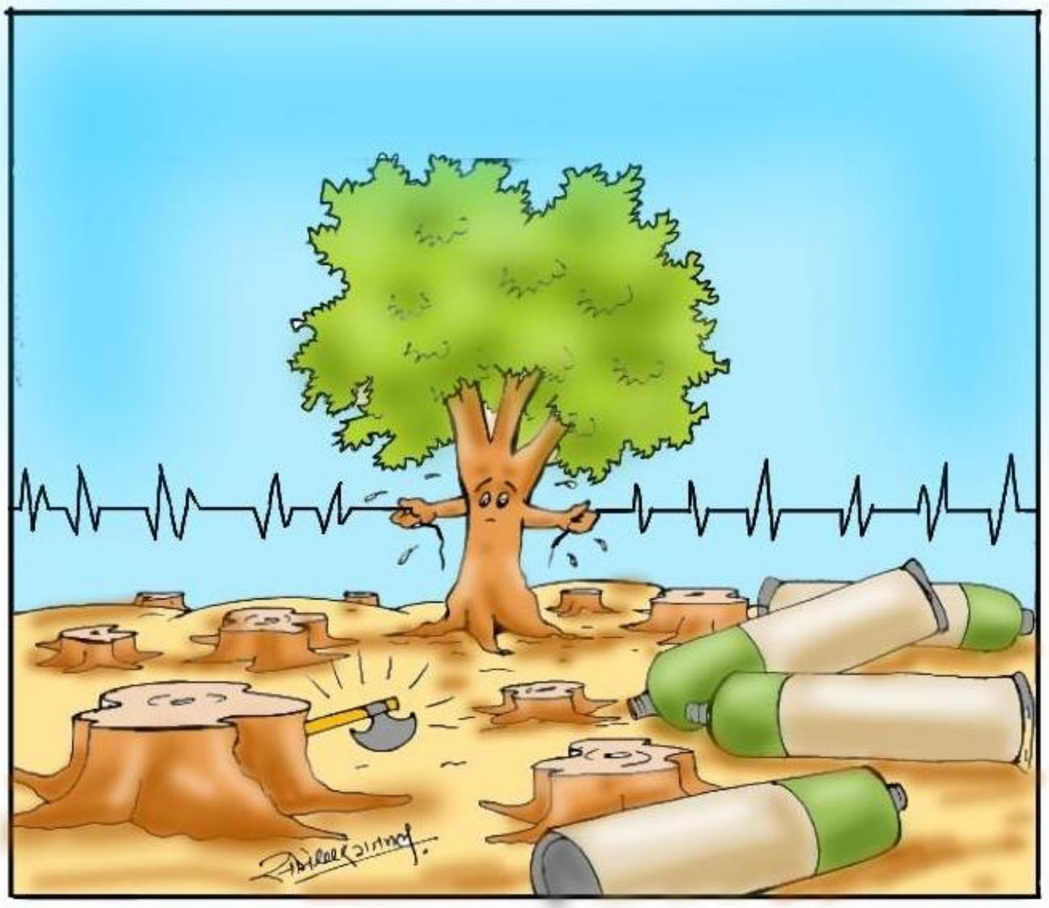

Someshwar Gajmal

Someshwar Gajmal

Suresh Raut

Keep water in the yard for our birds....

कृपया पक्ष्याकरीता अंगणात पाणी ठेवा...

Suresh Raut

Suresh Raut

Suresh Raut

Umesh Charole

Umesh Charole

हमें माफ कर दीजिए,
हमसे बड़ी भूल हो गई...!

Umesh Charole

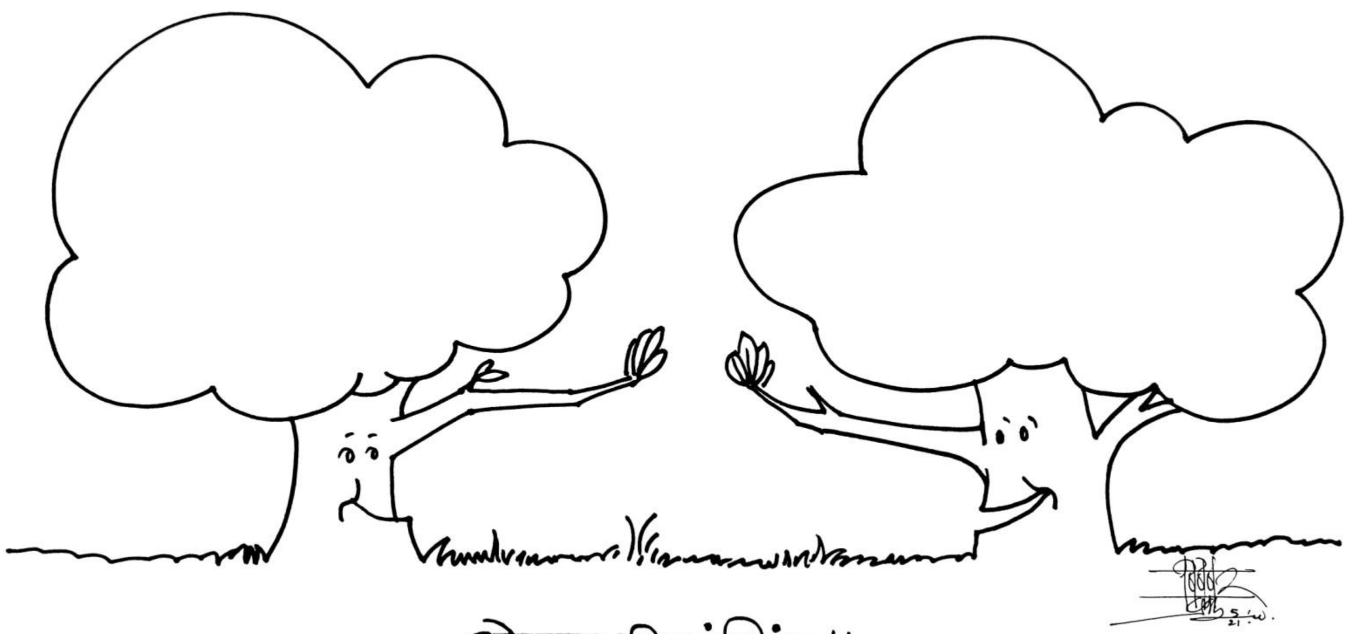

सोशल डिस्टंसिंग !!
पर्यावरणाकडून पहिला धडा.

Vivek Prabhukeluskar

Vivek Prabhukeluskar

Yogendra Bhagat

Yogendra Bhagat

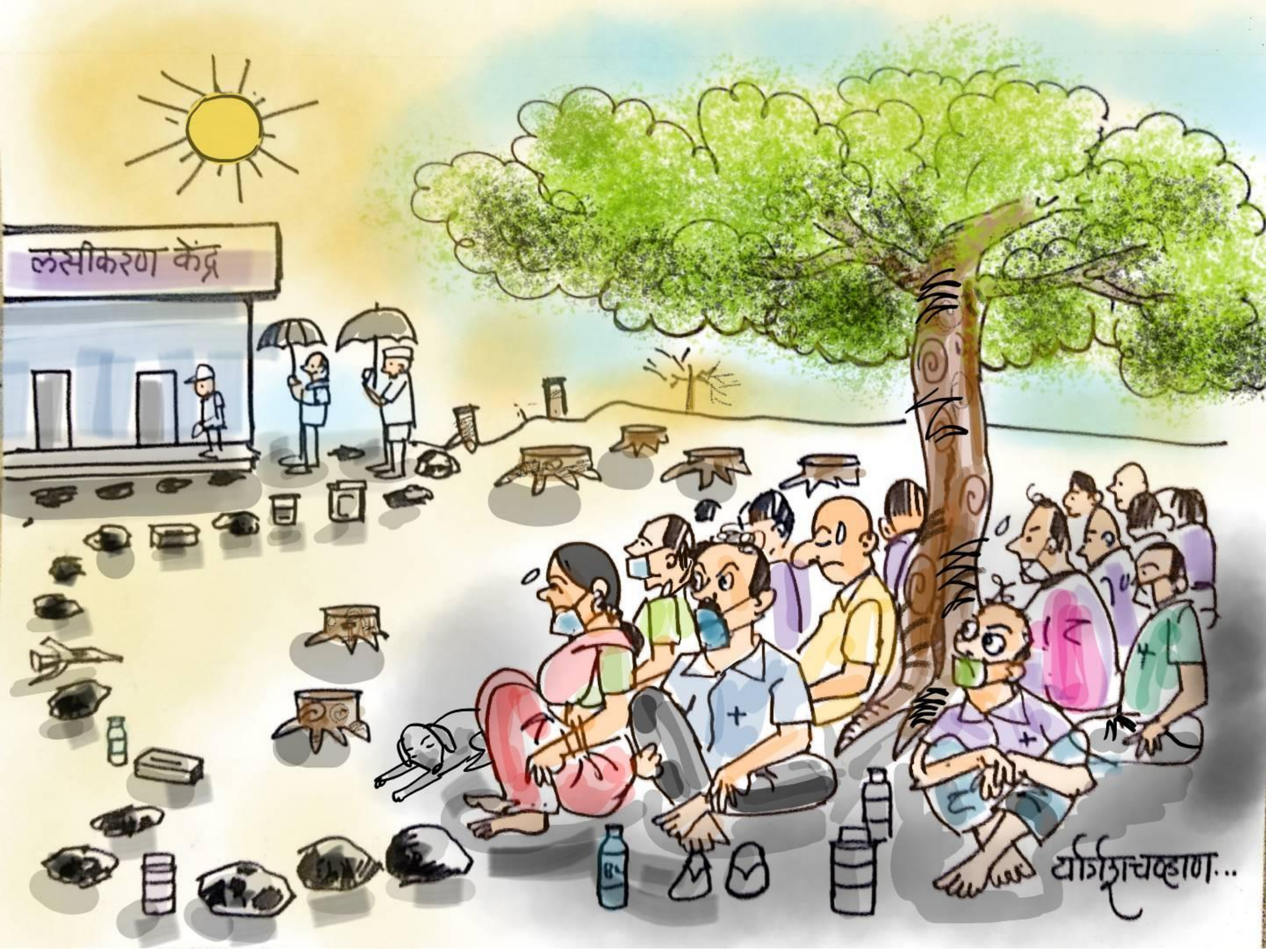

Yogesh Chavhan

Yogesh Chavhan

THANK YOU